

1. LÁIDEHUS

1.1 Dutkančuolmmat

Pro gradu -barggustan dutkkan suorggiduvvon sániide gullelaš kausatiivavearbbaid geavaheami davvisámegielas. Mun čielggadan, makkár kausatiivavearbbat dutkanmateriálas gávdnojit ja mo dat juohkásit kvantitatiivalaččat.

Kausatiivavearbbat sáhttet suorggiduvvot nomeniin ja vearbbain. Dán dutkamušas giedáhalan vearbbain suorggiduvvon kausatiivavearbbaid dahjege deverbála kausatiivavearbbaid. Vuodđovearban kausatiivasuorggádusaide sáhttá leat transitiivadahje intransitiivavearba. Erohus daid vearbbaid gaskkas lea dat, ahte transitiivavearba oážžu objeavtta, go fas intransitiivavearbbas dat váilu. Intransitiivavearba sáhttá meroštallat maiddái nu, ahte dat nammada dušše subjavevta (*Máhtte čohkká*) dahje objeavtta (*Muhtii riššaid*) dahje eai goappáge (*Arvvii*) (Sammallahti 2005: 56). Joatkkán mu kandidáhtadutkamuša, mas ledjen ráddjen fáttá guoskat transitiivavearbbain suorggiduvvon kausatiivavearbbaide. Dán dutkamušas válddán vuhtii maiddái kausatiivavearbbaid, mat leat deriverejuvvon intransitiivvalaš vuodđovearbbain.

Kausativitehta sáhttá almmuhit golmma sierra vugiin: leksikála, morfologalaš ja syntávssalaš vearbbaiguin. Leksikála kausatiivavearbbat leat dákkárat, mat sisttisdollet kausatiivamearkkašumi sierra morfema dahje suorgása haga. Dakkár vearbbaid ii sáhte juohkit guovtti sierra morfemii. Mearkkašupmi bohtá ovdan ovdamearkka dihte sátnebáras: *die – kill* ’jápmit – goddit’, mas vearba *die* lea vuodđovearba. Vearba *kill* fas sisttisoallá kausatiivvalaš mearkkašumi: dilálašvuolta ollašuvvá muhtin eará entitehta go cealkaga subjavevta doaimma bokte. Daid sátnebára vearbbaid gaskkas ii leat formála sullasašvuolta. (Song 2001: 260–262.) Morfologalaš kausatiivavearbbat leat fas vearbbat, mat ožžot kausatiivamearkkašumiset dihto suorgásiid bokte. Transitiivvalaš vuodđovearbbain suorggiduvvon kausatiivavearbbaid suorggis lea *-h/-(-a)htti-*, ovdamearkka dihte *muitalit – muitalahttit*. (Nickel 1990: 229.) Syntávssalaš kausatiiva bohtá ovdan cealkaga 1 oktavuodas, ja sáhttá almmuhuvvot sierra vearbbain (Sammallahti 2007: 71).

(1) *Máret bijai Máhte muitalit.*

Lean ráddjen mu barggu morfologalaš kausatiivavearbbaide. Kausatiivamearkkašumi dáfus in goit váldde vuhtii dakkár vearbaid, mat leat meroštallojuvvon árbevirolaš giellaoahpaid mielde kausatiivavearbbaide dušše beare morfologalaš kritearaiguin, ovdamearkka dihte vearba *bealkkihit* 'bealkit guhká' (Nielsen 1979a: 269; Nickel 1990: 232).

1.2 Dutkanmateriála

Dutkanmateriálan leat 74 cealkaga Kirsti Paltto noveallačoakkáldagas *Guovtteoaivvat nisu*. Noveallačoakkáldat lea almmustuvvan jagi 1989. Dat sisttisdoallá 14 novealla, main Paltto govvida sámenissoniid eallima ja dan, mo sii vuogáiduvvet suomelaš kultuvrii ja birgejit almmáiolbmuid máilmmis. Harald Gaski čállá, ahte Kirsti Paltto dávjá bidjá dáhpáhusaid vássán áigái. Gaski mielde Paltto čállosiin oidno dološ máinnastanárbevierru, muhto maiddá odđa áiggi noveallaid čállinvuohki. Gaski atnáge *Guovtteoaivvat nisu* -girjji novealla *Unna muitalus maŋosguvlui* dan láhkái buorre ovdamearkan Kirsti Paltto čállinmálles. Gaski čállá, ahte "Dattetge eai leat dat oainnut mat bohtet ovdan dán muitalusas dušše dološáigásaččat, dain gávdnojit maiddái bázahusat dálá servodagas, vaikke mii eat dáhtošii ge dan jáhkkit". (Gaski 1998: 41–42.) Vaikke girji sisttisdoallá maiddái romantihka ja lea nuppe dáfus humoristtalašge, teavsttas lea oppalohkái morašlaš ivdni. Mu bargui välljejin dutkanmateriálan *Guovtteoaivvat nisu* -girjji danin go jurddašin, ahte dakkár máidnasiin, mat muitalit olbmuid juohkebeaivválaš áššiin, kausatiivvalaš ráhkadusat sáhttet vuhttot dávjá.

1.3 Dutkanmetoda

Kausatiivavearbaid semantihkalaš mearkkašumi guorahallama varas lean čoaggán ovdamearkacealkagiid ovdalis namuhuvvon Kirsti Paltto girjjis. Teoriijan geavahan funkcionála giellaoahpa Pekka Sammallahti girjjis *Láidehus sámegeiela cealkkaoahpa dutkamii* (2005). Juohke ovdamearkacealkaga dáhpáhusa gieđahalan nu, ahte vuosttažettiin meroštalan dan, leago kausatiivavearba ráhkaduvvon nuppi vearbbas (iige

nomenis). Dasto jorahan kausatiivvalaš ovdamearkacealkaga cealkkan, mas lea suorggádusa vuodđovearba, vai oainnán, leago vuodđovearba transitiivvalaš vai ii. Válddán vuhtii maiddái dan, govvidago cealkka dilálašvuoda, masa gullá kontrolla vai ii; leago gažaldagas dáhpáhus vai doaibma ja leago dilálašvuohta subjeavtta váikkuhusa vuloš (gč. 3.4.1). Dan maŋŋá meroštalan vuodđovearbba valensii gullelaš dependanttaid semantihkalaš rollaid. Dan barggan nu, ahte suokkardalan subjeavtta semantihkalaš rolla ja de objeavtta ja rollapartisipántta (juos dat leat) semantihkalaš rolla. Dasto go lean bargan dan, veardidan daid suorggádusa ásahan dilálašvuhtii ja buvttán ovdan mo suorggádusa semantihkalaš rollat nuppástuvvet suorggideami boađusin. Dien láhkái oainnán dan, man kategorijai guhtege suorggádus gullá. Ovdamearkacealkagiin kausatiivasuorggádusa merken buoiddes bustávaiguin. Jos cealkagis lea mánggagardán predikáhtor, de vuolláisárgen nuppi vearbba, ovdamearkka dihte: *Máhtte lea goaruhan Máreha gávtti*. Kausatiivasuorggádusa vuodđovearbba maid vuolláisárgen: *Máret goarru gávtti*. Oanádus GN ja nummir cealkaga loahpas mitalit dan, man siiddus lean ovdamearkacealkaga váldán.

2. KAUSATIIVAVEARBBAID DUTKANHISTORJÁ JA OVDDIT DUTKAMUŠAT

Dán logus čielggadan, mo kausativitehta ja kausatiivavearbbaid dutkamuš ja gárggiideapmi oidnojit sámegeelas. Vuosttažettiin válddán ovdan oanehaččat kausativitehta dan vuodul, mo dat lea meroštallojuvvon almmolaččat dálá gielladiehtagis. Dan maŋŋá ovdanbuvttán sámegeiela giellaoahpa govvádusaid gárggiideami 1700–logu rájes ja dan mielde kausatiivavearbbaid guorahallamiid sámegeiela giellaoahpain. Dán teavstta loahpas buvttán ovdan, makkár dutkamušat sáme- ja suomagiela kausatiivavearbbain leat dán rádjai dahkkon. Marit Julien (1996) lea dutkan sámegeiela kausatiivavearbbaid čállošis *Syntactic word formation in North Sámi*. Mikael Vinka (2002) gieđahallá durdnossuopmaniid kausatiivavearbbaid nákkosgirjjistis *Causativization in North Sámi*. Mikael Svonni ja Mikael Vinka (2003) gieđahallaba durdnossuopmaniid kausatiivavearbbaid artihkkalis *Constraints on the Morphological Causatives in the Torne Dialect of North Sámi*. Ođđasut dutkamuš dán suorgásis suomagiela bealde lea Geda Paulsen (2011) nákkosgirji *Causation and Dominance*. Nubbi oalle ođđa dutkamuš lea Junko Sopo (2009) pro gradu -bargu, mas Sopo veardádallá suoma- ja jáhpangielaid *borahit*-vearbba. Suomagiela kausatiivavearbbain leat čállán maiddái Leena Kytömäki (1989), Mari Siirainen (1987) ja Michaela Pörn (2004). Kytömäki gieđahallá suomagiela kuratiivavearbbaid artihkkalis *Teetoverbit: johdon ja taivutuksen välimaastoa*. Dovdomušaide gustojeaddji kausatiivavearbbaid 'tunnekausatiiviverbit' leaba dutkan Mari Siirainen pro gradu -barggustis *Tunnekausatiiviverbit* ja Michaela Pörn nákkosgirjjistis *Suomen tunnekausatiiviverbit ja niiden lausemaiseta täydennykset*.

2.1 Kausativitehta dálá gielladiehtagis

Dábálaš gielladiehtaga bealde kausativitehtas leaba čállán earret eará Jae Sung Song girjjistis *Linguistic Typology, Morphology and Syntax* (2001) ja Mashayoshi Shibatani girjjis *Syntax and Semantics: The grammar of Causative Constructions* (1976). Song čállá, ahte kausatiivva sáhttá almmuhit leksikálalaččat: *die – kill* 'jápmit – goddit' ja syntávssalaččat, mas leat geavahuvvon sierra leksikála vearbbat (2) (Song 2001: 261).

(2) *Elizabeth made the chef eat the leftovers* (Song 2001: 261).

'Elizabeth bijai goahka borrat bázahusaid'

Kausativitehtas ja sámegeiela kausatiivavearbbain lea čállán maiddái Pekka Sammallahti funktionála giellaoahpa girjjis *Láidehus sámegeiela giellaoahpa dutkamii* (2005). Sammallahti mielde kausatiiva lea “giellaoahpalaš kategoriija mainna almmuhuvvo, ahte dilálašvuohta ollašuvvá dahje joatkašuvvá muhtin eará entitehta go cealkaga subjavevttá doaimma bokte”. Kausatiiva sáhtta maid almmuhuvvot morfologalaččat suorgásiin (3).

(3) *Doavttir nohkkadii Niillasa* (Sammallahti 2007: 71).

Sammallahti maid čállá, ahte kausativitehta lea semantihkalaš iešvuohta, mii almmuha, ahte subjavevttá bidjá johtui dan dilálašvuođa maid cealkka govvida (Sammallahti 2007: 71–72).

Dábálaš gielladiehtagis kausatiivvalaš ráhkadus meroštallojuvvo nu, ahte kausatiivvalaš dilálašvuohta sisttisoallá guokte dáhpáhusa dahje doaimma; eng. *causing event* ja *caused event*. Dan guovtti dilálašvuođa oktavuoha lea áddejuvnon nu, ahte *causing event* ollašuvvá álo ovdal *caused event*. Dat mearkkaša maiddái dan, ahte *caused event* ii sáhte ollašuvvat *causing event* haga. Dan guovtti dáhpáhusa vuodul sáhtta árvvoštallat dan, leago gažaldagas kausatiiva vai ii. (Shibatani 1976: 1–2.)

Siro čállá, ahte árbevirolaš giellaoahpas kausatiivvat giedahallojuvvojit vearbaid suorggideami oktavuodas. Árbevirolaš giellaoahpa mielde kausatiivvalaš vearba lea dakkár, mii lea suorggiduvvon suorgásiin. Vuđolaš kausatiivva meroštallan árbevirolaš giellaoahpas váilu. Dan dihte lea oalle váttis čoavdit, mat suorggádušat leat kausatiivvat ja mat fas eai. Siro čielggasmahtta Shibatani meroštallama ovdamearkkain: cealkka *Äiti syöttää lasta* 'Eadni boraha máná' sisttisoallá kausatiiva ráhkadusa, dasgo gažaldat lea guovtti dáhpáhusas: *caused event* lea 'máná boradeapmi' ja *causing event* lea 'eatni doaimma', man boadusin 'máná boradeapmi' lea. Dađi lági mielde lea čielggas, ahte *causing event* ii sáhte dáhpáhušvat *caused event* haga. (Siro 1996: 130–131.)

Maiddáí Song čállá, ahte kausatiivvalaš ráhkadus gáibida dilálašvuoda, mas *causer* dagaha dáhpáhusa dahje doaimma (*causing event*), man ulbmilin lea nubbi sierra dáhpáhus dahje doaimma (*caused event*). Song mielde dán nuppi dilálašvuodas *causee* vásiha dili dahje dilálašvuoda nuppástuvvama dahje ollašuhtá dáhpáhusa/doaimma *causer* dagaheami váikkuhusas. (Song 2001: 257.)

Almmolaččat kausatiivavearba oažžu eambo go ovttá argumeantta, daningo objeavtta ja subjaveavtta (*causer*) lassin dilálašvuodas lea vel dakkár argumeanta (*causee*), mii ollašuhtá dáhpáhusa. Dat, man hámis dat goalmát argumeanta lea cealkagis, lea gitta das, mii gielaid lea gažaldagas. (Shibatani 1976: 261.)

Davvisámegeielas goalmát argumeanta lea nuortasuopmaniin illatiivahámis ja oarjjabealde akkusatiivahámis. Nappo sámegeielas suorggiduvvon valensii gullet maid golbma argumeantta, mas vuodđovearba subjeakta (*Máhte*) (4) vuoliduvvo DAHKKIPÁRTISIPANTAN¹ (5). (Sammallahti 2005: 78.)

(4) *Máhte logai girjji.*

(5) *Máret logahii Máhtti/Máhte girjji.*

Sammallahti leage buktán odđa cealkaga analyserenvuogi, mii árbevirolaš ja generatiiva giellaoahpa sadjái lea govvida cealkaga ráhkadusa nu ovttageardánit go vejolaš (Sammallahti 2005).

2.2 Sámegeiela kausatiivavearbbaid dutkamušas

Sámegeiela giellaoahpa govvádusa gárggiideami lea vejolaš čuovvut giellaoahpain ja sátnegirjjiin. Áramus giellaoahpat ja sátnegirjjiit almmustuvve 1700–logus. Jagi 1756 čálii Knud Leem vuosttaš sámegeiela sátnegirjji, mas suorggádušat leat vel vuodđohámis. Petrus Fiellström čálii jagi 1738 vuosttáš sámi giellaoahpa, mas son buktá ovdan sámegeiela morfologalaš ráhkadusaid ovcci kásusiin ja maiddáí syntákssa lea

¹ Shibatani teoriija mielde *causee*

juo oalle viiddis. Henricus Gananderus giellaoahpas, mii almmustuvai jagi 1743, giedahallojuvvojit ovdageažis suopmaniid earuhusat. Maiddái Knud Leem čálii giellaoahpa sátnegirjji lassin, mas son analysere oktavuoda eará gielaide ja mas son čujuha sámegiela oktavuhtii hebreagillii, earenoamážit vearbbaid suorggideamis. (Hovdhaugen & al. 2000: 80–81.)

Rasmus Rask jagi 1832 čállon giellaoahpa vuodđun lei Knud Leem giellaoahppa. Rask giedahallá morfofonologijja dárkilabbot go áramus giellaoahpa girjjiin lea guorahallojuvvon, muhto syntávssa Rask ii leat váldán vuhtii ollenge. Sullii guoktelogi jagi Rask giellaoahpa maŋŋá almmustuvai čuovvovaš sámegiela giellaoahppa, mas lea leamaš hui dehálaš mearkkašupmi sámegiela dutkamušain. Dán giellaoahppagirjji čálii Jens Andreas Friis mielde ovddit giellaoahpain váilo sániid ráhkadeapmi ja syntákssa. Friis čálii maiddái jagi 1887 sámi-láhten-dárogiela sátnegirjji, mii sisttisdoallá fonologijja ja morfologijja. (Hovedhaugen & al. 2000: 211–212.)

Suoma- ja sámegiela professor Konrad Nielsen barggus lea leamaš stuorra váikkuhus sámegiela gárggiideamis. Su deháleamos bargu sámegiela bealde lei golmma girjji čoakkáldat, main Nielsen giedahallá sámegiela giellaoahpa, teavsttaid ja sátneráju hui mánggabealálaččat. (Hovedhaugen & al. 2000: 398–399.) Guorahalan dárkilabbot kausativitehta meroštallama maŋŋelis giellaoahpain, mat leat almmustuvvan 1900–logu loahpas: (Knud Begsland (1961); Israel Ruong (1974); Klaus Peter Nickel (1990) ja Pekka Sammallahti (2005)).

2.2.1 Sámeigiela kausatiivavearbbat giellaoahpain

Sámegiela kausatiivasuorggádusat leat giedahallojuvvon dárkilabbot 1900–logu giellaoahpain. Mun buvttán ovdan guovddáš erohusaid kausatiivavearbbaid govvádusain ja veardádalan daid dálá giela govvádusaide, earenoamážit Sammallahti (2005) oainnuide vearbbaid suorggideamis. Sammallahti kausativitehta govvádusaid válddán fárrui dán muttus danin, go pro gradu -barggustan geavahan su lahknanvuogi kausatiivavearbaide. Buot sámegiela giellaoahpat juhket kausatiivavearbbaid dan mielde, leago vearba suorggiduvvon nuppi vearbba vai nomenis. Muhtin giellaoahpain vearbbat juhkkujuvvojit maid intransitiiva- ja transitiivavearbaide. Helander čállá, ahte

“Friis giellaoahppagirjjiis leat vearbbat vuosttaš geardde definerejuvvon syntávssalaččat transitiiva- ja intransitiivavearban (1856: 81)”. Helander máinnaša vel, ahte juo ovdal Friis vearbbat ledje semantihkalaččat namuhuvvon dakkárin, ahte dat almmuhit doaimma, čuohcima dahje dili (Stockfleth 1840: 113). (Helander 2001: 30.)

2.2.1.1 Kausatiivavearbbat Nielsen giellaoahpas

Konrad Nielsen mielde kausatiivavearbbat ráhkaduvvojit gehčosiin *-tit*, *-(a)t`tet*, *-t`tet* ja *-dit* (dálá ortografiijas *-hit*, *-(a)httit*, *-httit ja dit*) (Nielsen 1979a: 240–241, 265–266). Kausatiivavearbbaid sáhtta suorggidit nu, ahte vuodđovearban lea juogo intransitiiva-dahje transitiivavearba, muhto Nielsen goit vel earuha lihkanvearbbaid sierra joavkun. Nielsen máinnaša vel, ahte juos vuodđosátnin lea vearba, mii sáhtta geavahuvvot sihke transitiiva ja intransitiivavearban, suorggádus lea álo goit transitiivavearba. Nielsen govvida transitiivavearbbas suorggiduvvon kausatiivavearba semantihkalaš sisdoalu nu, ahte kausatiivvalaš ráhkadusas ulbmilin lea dagahit doaimma dahje ‘oažžut dahje bidjat nuppi bargat maid nu’, ovdamearkka dihte kausatiivavearba *borahit* (6) suorggiduvvon vuodđovearbbas *borrat*.

(6) *Eadni boraha máná.*

Nubbin ovdamearkan son máinnaša vearbba *ribahit* vearbbas *rihpat*, mas Nielsen oainnu mielde lea álo kausatiivvalaš mearkkašupmi. (Nielsen 1979a: 266.) Sammallahti ii loga *ribahit*-vearbba kausatiivavearban dakkár dáhpáhusain, mas *ribahit*-vearbba objeavttas ii leat vásttan vuodđovearba subjeakta (7) (Sammallahti 2005: 82).

(7) *Máhtte ribahii gávdnasiid* (vrd * *Gávdnasat rihpe*) (Sammallahti 2005: 82).

Intransitiivavearbbain ráhkaduvvon kausatiivavearba Nilsen mielde sáhtášii leat vearba *beasahit*, mii lea suorggiduvvon vuodđovearbbas *beassat*. Nielsen govvádusain dat vearba sáhtta oažžut guokte mearkkašumi, dan mielde leago suorggiduvvon vearba meroštallojuvvon intransitiivvalaš vai transitiivvalaš vearban. Juos suorggiduvvon vearba *beasahit* lea meroštallojuvvon intransitiivan, de vearbbas lea mearkkašupmi ‘oažžut gean nu beassat’, mas doaimma ollašuvvá iešdáhtolaččat. Dalle go *beasahit-*

vearbbas lea fas transitiivvalaš mearkkašupmi, de doaibma dáhpáhuvvá ollašuhtti dáhtokeahtta. (Nielsen 1979a: 267.) Sammallahti ii loga *beasahit*-vearbba kausatiivavearbbaide (8), muhto baicce transitiivvalaš adversatiivavearbbaide, daningo vuodđovearbba *beassat* subjeavttas ii leat kontrollerejeaddji semantihkalaš rolla dego kausatiivasuorggádusain galggašii leat (Sammallahti 2005: 82).

(8) *Máhtes beasahii modji* (Sammallahti 2005: 82).

Nielsen giellaoahpas sáhtášii máinnašit vearbba *vuoggjodit* (dálá ortografiijas *vuodjudit*) nubbin ovdamearkan intransitiivvalaš vuodđovearbbas suorggiduvvon kausatiivavearbbain. Dat lea suorggiduvvon vuodđovearbbas *vuoggjot* (dálá ortografiijas *vuodjut*) ja lea ráhkaduvvon *dit*-gehčosiin *o*-vearbbas (dálá ortografiija mielde *u*-vearbbas). Nielsen čállá, ahte dákkár vearbbat geavahuvvojit oktavuodain, mas subjeakta dagaha doaimma dahje dáhpáhusa. Dábálaččat dat vearbbat maddái almmuhit muhtunlágán dilálašvuoda nuppástusa. *Vuodjut*-vearbbas sáhtta suorggidit maddái kausatiivavearbba *vuojohit* (dálá ortografiijas *vuojuhit*), mii Nielsen oainnu mielde earrána *vuodjudit*-vearbbas das, ahte doaibma lea eambo iešdáhtolaš. (Nielsen 1979a: 266.) Sammallahti ovdanbuktá ovddit máinnašuvvon vearbbaid mearkkašumiid erohusaid semantihkalaš rollaiguin (Sammallahti 2005: 73, 77).

2.2.1.2 Kausatiivavearbbat Bergsland giellaoahpas

Maddái Knud Bergsland (1961) giellaoahpas kausatiivavearbbat leat juhkkjuvvon dan mielde, leatgo dat suorggiduvvon nomeniin vai vearbbain. Bergsland girjjis vearbbain suorggiduvvon kausatiivavearbbad gehčosat leat seammát go Nielsen giellaoahpas: *-hi-t* , *-(a)t`ti-t* ja *-dit-* (dálá ortografiijas: *-hit*, *-(a)httit*, *-httit* ja *-dit*). Erohussan Nielsen giellaoahppii lea, ahte Bergsland ii máinnaš sierra vuodđovearbbaid intransitiivvalaš ja transitiivvalaš joavkkuid, muhto giedahallá vearbbaid semantihkalaš mearkkašumiid morfologalaš kriteraid vuodul. Vearbba *vuojohit* [sic] (vuodđovearban *vuoddjut*) mearkkašumi Bergsland čilge nu, ahte cealkagis *vuojohii* [sic] *heastas jeaggái* olbmos lea nu fuones lihku, ahte heasta beassá vahágis *vuodjut* jeaggái. Vearbbas *čuoiggahit* Bergsland máinnaša dušše ovttá mearkkašumi, ovdamearkan *gumpe čuoiggahit*. Su mielde *čuoiggahit* dán ovdamearkkas oaivvilda 'čuoigat, ulbmilin iskat

ollet gumppe'. (Bergsland 1961: 78–79.) Ruong (1974: 96; 1979a: 267) mielde *čuoiggahit*-vearbbas lea nubbiga mearkkašupmi: 'oažžut nuppi olbmo čuoigat'. Seammalágan dilli lea vearbbas *viegahit*. Bergsland gal lohka dan kausatiivavearban cealkagis *viegahit girji päs'tii* (dálá ortografijjas *viegahit girji bostii*). Álgovuolggalaš cealkka lea *viehkát girjiin pástii* (dálá ortografijjas *viehkát girjiin bostii*). Dakkár lihkanvearbbain Bergsland ii leat váldán vuhtii semantihkalaš meroštallama 'oažžut dahje bidjat gean nu viehkát'. (Bergsland 1961: 78–79.) Sammallahti lohka lihkanvearbbaid transportatiiva vearbbaid jovkui, man mielde vearbba objeavtta vásttan lea vuoddocealkaga komitatiivahápmásaš predikatiiva (9) nugo Bergsland ovdamearkkasge (*viehkát girjiin bostii*) (Sammallahti 2005: 75). Sammallahti² odđa meroštallama mielde transportatiivavearbbain ii goittotge leat kausatiivvalaš mearkkašupmi (gč. 3.5).

- (9) *Máret njejahii muoraid váris* (vrd. *Máret njejai váris muoraiguin*)
(Sammallahti 2005: 75).

2.2.1.3 Kausatiivavearbbat Israel Ruong mielde

Israel Ruong (1974) gohčoda kausatiivavearbba "sivvavearban". Dainna son dárkkuha dan, ahte kausatiivavearba geavahuvvo oktavuodain, mas subjeavttas lea dihto sivva ollašuttit dáhpáhusa dahje doaimma. Dáhpáhusa dahje doaimma ulbmil boahtá ovdan juo vuoddovearbbas. Ovdamearkan Ruong máinnaša vearbba *goarrut – goarohit* (dálá ortografijjas *goaruhit*) (10), mii almmuha: "oažžut nuppi olbmo goarrut". Ruong buktá ovdan Nielsen láhkái dan, ahte kausatiivavearbbas sáhttet leat guokte mearkkašumi, ovdamearkka dihte *viehkát – viegahit* ja maiddá dan, ahte kausatiivavearbbas sáhttet vel suorggidit duppalkausatiivavearbba, ovdamearkan *borahit – borahattit* (11). (Ruong 1974: 96–97.)

- (10) *Mån Án`ne-siessái goarohin gábmagiid.* (Ruong 1974: 96)
(Dálá ortografijjas *Mun Áne-siessái goaruhin gápmagiid.*)

² Sammallahti 23.12.2010: persovnnalaš kommunikašuvdna

- (11) *Dát guolli gal b̄arahat`tá.* (Ruong 1974: 97)
(Dálá ortografiijas *Dát guolli gal borahahttá.*)

2.2.1.4 Kausatiivavearbbat Nickel giellaoahpas

Klaus Peter Nickel čállá (1990), ahte kausativitehta vuodđomearkkašupmi lea dagahit doaimma dahje 'oažžut dáhpáhusa, man vuodđovearba ovdanbuktá, ollašuvvat'. Ovdamearkka dihte vuodđovearbbas *goarrut* sáhtta suorggidit kausatiivahápmásaš vearbba *goaruhit*. Cealkka 12 almmuha leago guolli borahahtti ja lea Nickel mielde kausatiivvalaš, nugo maddái Bergsland ja Nielsen mielde. (Nickel 1990: 229–231.)

- (12) *Borahago dat guolli?* (Nickel 1990: 231).

Sammallahti ii loga dan kausatiivavearban, muhto permissiiva passiivavearban, mii lea suorggiduvvon kausatiivasuorgásiin *-h-* transitiivavearbbas (13) (Sammallahti 2005: 68).

- (13) *Láibi ii borahan geasage* (Sammallahti 2005: 68).

2.2.2 Sáme giela kausatiivavearbbaid ovddit dutkamušat

Sáme giela kausatiivavearbbain gávdnojit dušše moadde ovddit dutkamušat. Daid dutkamušaid geahččanguovlu ja dat man, teoriija vuodul sáme giela kausatiivvat leat dán rádjái dutkojuvvon, earránit perspektiivvas, man mielde mun guorahalan kausatiivvaid dán barggus.

Sáme giela kausatiivvain leaba čállán Mikael Vinka (2002) ja Marit Julien (1996). Julien girjjistis *Syntactic word formation in Northern Sámi* giedahallá sániid syntávssalaš suorggideami. Son guorahallá fáttá Mark Baker teoriija vuodul, man mielde buot proseassat, mat nuppástahttet argumeantaráhkadusa, galget leat syntávssalaš proseassat. Baker teoriija mielde sáni ráhkadeapmi lea boadus syntávssalaš proseassas ja sáni siskkáldas elemeanttat eai leat oktavuodas syntáksii. Dat, ahte sáni siskkáldas ráhkadus

ii leat dehálaš syntávssas, Baker málle mielde gohčoduvvo *Leksikálistalaš hypotesan*. (eŋg. *The lexicalist hypothesis*). Julien oaidná dán ášši goittotge earánláhkái. Son viggá čájehit, ahte sáni siskkáldas elemeanttat argumeantaráhkadusa nuppástumis leat relevánttat. Ovdamearkan son geavaha eanas davvisámegiela kausatiiva- ja passiivahámiid, muhto maiddá eará gielaide cealkagiid. Julien lea dasa lassin guorahallan davvisámegiela leksikála kausatiivavearbbaid artihkkalis *Roots and verbs* girjjiis *Saami Linguistics* (2007).

Vinka nákkosgirjji *Causativization in North Sámi* vuoddoaidnu lea dat, ahte sámegielas kausatiivvalaš cealkkaráhkadus lea giellaoahpalaš, vaikke cealkka ii sisttisoalage *causee*. Ovdamearkacealkagis 14 *causee* lea *Máhte*, muhto ovdamearkkas 15 *causee* váilu (gč. maid 2.1). Dakkár fenomena Vinka mielde gohčoduvvo *Faire Par*, maid son veardádallá barggustis maiddá eará gielaide, earenoamážit itáalia- ja chichewa-gielaide.

(14) *Mun cuvkehin Máhte láse* (Vinka 2002: 8).

(15) *Mun cuvkehin láse* (Vinka 2002: 8).

Mikael Svonni ja Mikael Vinka leaba suokkardallan durdnossuopmana kausatiivvalaš ráhkadusa artihkkalis *Constraints on Morphological Causatives in the Torne Dialect of North Sámi* girjjiis *Generative Approaches to Finnic and Saami Linguistics* (2003). Dat guktot čállosat čájehit dan, ahte durdnossámegiela kausatiivva *causee* lea argumeanta ja cealkagis akkusatiivaobjektan.

Artihkkalis *Vearbakomplemeanttat davvisámegiela cealkagiin* (2007) Mikael Svonni veardádallá durdnossuopmana kausatiivvalaš ráhkadusa sadjehámiid eará davvisámegiela suopmaniidda, ja máinnaša, ahte *causee* (*Máhte*) eará suopmaniin biddjojuvvo illatiivahápmái *Máhtti* (16).

(16) *Mon cuvkehin Máhtti láse* (Svonni 2007: 380).

Artihkkalis giedahallojuvvojit kausatiivvat generatiivva syntávssa teorija vuodul. Seamma artihkkalis Svonni guorahallá maiddá kausatiivvalaš ráhkadusaid sátnortnega. (Svonni 2007: 380.)

Daid sámegiela kausatiivvaid guoskevaš dutkamušaid earálágan teoriija ja perspektiivva dihte, in sáhte geavahit daid ávkin mu dutkamušas. Mu pro gradu -bargu lea vuodđodutkamuš ja ráddjen dan nu, ahte suokkardalan kausatiivavearbbaid Sammallahti teoriija vuodul. Sammallahti teoriija válljejin daningo dat lea heivehuvvon earenoamážit davvisámegiela vearbbaid analyseremii.

2.3 Kausatiivavearbbaid dutkamuš suomagielas

Suoma- ja sámegielaide gullá seammasullasaš vuohki suorggídit sániid vuodđohámiin. Suomagiela kausatiivvaid govvádus goittotge earrána nannosit sámegiela kausatiivasuorggádusaid čilgehusas. Dan dihte dán barggus in váldde vuhtii suomagiela kausatiivvaid dutkanmateriála guorahaladettiin. Nugo ovdal lea bohtán ovdan (gč. 1.1) sámegielas kausatiivvat juhkkovuojuvit dan mielde, leago vuodđun nomen vai vearba ja gieđahallojuvvojit čielgasit sierra (denominála ja deverbála kausatiivvat). Suomagielas maid earuhuvvojit denominála kausatiivvat deverbála kausatiivvain, muhto dat gieđahallojuvvojit goittotge fárrolágaid. Suomagiela kausatiivvaid juohkin iešgudetlágán kategoriijaide lea hui earálágán go Sammallahti teoriijas. Suomagielas kausatiivavearbbain earuhuvvojit earret eará sierra joavkun dakkár vearbbat, mat gustot dovdamušaide, ng. *tunnekausatiiviverbit*, ovdamearkan *minua väsyttää*. (ISK 2004: 309–363.) Dakkár suomagiela kausatiivavearbbat sulastahttet goit Sammallahti giellaoahpas impersonála kausatiivavearbbaid, ovdamearka dihte *Máreha goaluhii* (Sammallahti 2005: 77).

Mearkkašumi dáfus suomagielasge kausatiivvat goittotge almmuhit doaimma, dáhpáhusa dahje dili dagaheami, man ulbmil lea vuodđovearba mearkkašumi ovdanbuktin nugo ovdamearka dihte *syöttää* 'dagaha, ahte borrá', *pesettää* (*basahit*) 'dagaha, ahte bassá'. Dábáleamos kausatiivagehčosat suomagielas leatge *-ttA* mii čadnojuvvo vokálamáddagii ja geažus *-tA* čadnojuvvo konsonántamáddagii. (ISK: 309.)

Michaela Pörn (2004) lea čállán nákkosgirjji dovdamušaide gustojeaddji kausatiivavearbbain. Dán barggus son váldá vuhtii maiddái kausatiivavearbbaid dievasmahtti cealkagiid; *kun-* ja *että-*cealkagiid. Son dutká vearbbaid, nugo

ovdamearkka dihte *naurattaa, itkettää, inhottaa*. Su bargu govvida dovdamušaid gustojeaddji kausatiivavearbbaid syntávssa ja semantihka. Pörn ulbmil lea ráhkadit leksikálalaš govvádusa dain vearbain. Dutkančuolmmat leat mánggalágánat. Guovddáš áššin lea juohkit vearbbaid guovtti jovkui: válja- ja bákkolaš kausatiivavearbbaide. Kausatiivaráhkadusas, mas lea geavahuvvon váljavearba, ovdamearkka dihte *Pekkaa janottaa (Beahkás lea goiku)*, ii dárbbáš jearrat manin Beahkás lea goiku. Bákkolaš vearbain gávdno álo sivva, 'manin dagaha maid nu', vaikke dat ii leatge oidnosis cealkagis (ovdamearkka dihte vearbain *kaduttaa*; 'mun gáđan').

Mari Siirainen (1987) lea dutkan maid dovdamušaide gustojeaddji kausatiivavearbbaid pro gradu -barggustis *Tunnekausatiiviverbit*. Son guorahallá vearbbaid, dego ovdamearkka dihte *pelottaa* 'mun balan' ja veardádallá daid oktavuoda eará (dábálaš) kausatiivavearbbaide ja ii-kausatiivvalaš vearbbaide.

Daid dutkamušaid lassin suomagiela kausatiivavearbbaid lea dutkan Leena Kytömäki (1989). Son čállá artihkkalis *Teetoverbit: johdon ja taivutuksen välimaastoa* kuratiivavearbbain, maid son atná kausatiivavearbbaid vuollešládjan. Son dutká kuratiivavearbbaid suorgásiid saji sátnehámi ja sáni sojheami proseassas.

Oddasut dutkamuša suomagiela kausatiivavearbbain lea čállán Geda Paulsen (2011). Nákkosgirjjistis *Causation and Dominance* Paulsen guorahallá dan, man vuodul kuratiivavearbbat leat earuhuvvon eará suomagiela kausatiivvain. Su mielde kuratiivavearbbat dán rádjái dahkkon dutkamušain leat menddo ráddjejuvvon. Paulsen čállá, ahte transivitehta ja morfologalaš kritearat eai leat doarvái kuratiivavearbbaid meroštallamis ja nappo eai atte ollislaš gova kuratiivvaid dilálašvuodas. Danin Paulsen čájeha, ahte kuratiivvaid govvádusas gálgá váldit vuhtii dilálašvuoda sosiála oktavuoda ja eambo semantihkalaš ja pragmáhtalaš oainnu syntávssa lassin.

Junko Sopo (2009) pro gradu -barggus *Suomen kausatiiviverbi ja japani shiekidooshi-verbien syöttää ja tabesaseru vertailu* čielggada, mo suomagiela kausatiiva *syöttää* vástida jáhpangiela *shiekidooshi*-vearbba *tabesaseru*. Sopo čállá, ahte *tabesaseru*-verbii gullet seamma semantihkalaš iešvuodát go suomagiela *syöttää*-verbii, muhto jáhpangiela *tabesaseru*-vearbba mearkkašupmi ii leat nu viiddis, go suomagiela *syöttää*-vearbbas.

3. TEOREHTALAŠ DUOGÁŠ

3.1 Kausativitehta

Kausatiivavearbbaid váldofunkšuvdna guovddáš gálduid mielde (ovdamearkka dihte Nickel: 229 ja Sammallahti 2005: 72) lea dagahit doaimma. Doahpaga 'kausatiiva' Sammallahti meroštallá vel nu, ahte kausatiivvalaš mearkkašumis "dilálašvuhta ollašuvvá dahje joatkašuvvá muhtin eará entitehta³ go cealkaga subjavevta doaimma bokte." Dan sáhtta buktit ovdan nu, ahte geavahuvvo syntávssalaččat sierra vearba (17).

(17) *Máret bijai Máhte viehkai* (Sammallahti 2007: 71).

Dahje dan sáhtta maiddá almmuhit morfologalaš suorgásiin (18).

(18) *Máret viegahii Máhte* (Sammallahti 2007: 71).

'Kausativitehta' Sammallahti mielde lea "semantihkalaš iešvuhta, mii almmuha, ahte subjekta dušše bidjá johtui dan dilálašvuoda maid cealkka govvida". 'Kausatiivavearba' Sammallahti meroštallama mielde dárkkuha "dagaheami nu, ahte kausatiivavearba subjekta lea nuppi áššedili gáldu ja dan objekta, dahkkiparticipánta dahje vásihanparticipánta fas nuppi áššedili vuolggaheddji." Meroštallamii gullá vel, ahte kausatiivavearba lea "vuodđovearba giellaoahpalaš suorggádus man objavevta vásttan lea dábálaččat vuodđovearba subjekta." (Sammallahti 2007: 72.)

Fuomášahti lea, ahte kausatiivavearba lea dependeansasuorggideami dáfus passiivavearba vuostegeahči. Passiivavearbbain subjektan (cealkagis 19 *gákti*) lea vuodđovearba objavevta (cealkagis 20 *gávtti*) vástta (Sammallahti 2005: 72).

(19) *Gákti gorrojuvvui.*

(20) *X goarui gávtti.*

³ konkreta dahje abstrakta ovttadat (orut, sadji, dilálašvuhta) masa sáhtta refereret celkosiin (Sammallahti 2005: 269)

Kausatiivavearbbaid objeavtta *Máhte* (21) vásttan lea vuodđovearbba subjeakta *Máhte* (22).

(21) *Máret buozahii Máhte* (Sammallahti 2005: 75).

(22) *Máhte buozai* (Sammallahti 2005: 75).

Guttorm čállá pro gradu -dutkamušastis, ahte kausatiivasuorggideapmi lasiha dependanttaid logu. Passiivasuorggideamis dependanttaid lohku fas geahppaná (Guttorm 2011: 29–30).

Kausatiivavearbbat ožžot kausatiivamearkkašumiset dihto suorgásiid bokte. Kausatiivavearbbaid suorgásat leat *-h/-(a)hti* ja *-d*. Kausatiivasuorggis *-h*- heive bárrastávval- ja kontrakšuvdnavearbbaide, ovdamearkka dihte bárrastávvalvearbba *goarrut* kausatiivavástta lea *goaruhit*, mas bárrastávvalvearbba mátta molsašuvvá gievrass dásis heajos dássái. Bárahisstávvalmáddagis kausatiivavearbbat suorggiduvvojit *-(a)hti*- suorgásiin, ovdamearkka dihte kausatiivavástta vearbba *muitalit* lea *muitalahhtit*. (Nickel 1990: 229.) Kausatiivasuorggis *-d*- heive *at*- ja *ut*- bárrastávvalvearbbaide, ovdamearka dihte vearbba *duolvat* kausatiivavástta lea *duolvadit*. Suorggidettiin vearbba mátta bissu gievrass dásis. (Nickel 1990: 233.)

3.2 Leksikalisašuvdna

Suorggáduš sáhtta leat morfologalaččat ja semantihkalaččat kausatiivvalaš, muhto dasa lassin sáhtta dulcot leksikaliserjuvnon vearban. Leksikalisašuvdna guoská earenoamážit suorggiduvvon sániid. Leksikaliserjuvnon sátni mearkkaša dan, ahte dan morfemaid ii sáhte earuhit goabbat guoimmisteaset, muhto dat ráhkaduvvo oktan juohkašuvakeahtes ovtadahkan. Suorggáduš sáhtta leat leksikaliserjuvnon, vaikke morfemaid sáhttagé álkit earuhit dalle, go dan mearkkašupmi ii leat šat vuodđomáddaga ja suorgása mearkkašumiid kombinašuvdna. Áiggi mielde sáni mearkkašupmi lea sáhttan stáđásmuvvat manin nu earán go dat álgoálggus lea leamaš dahje maid suorgása mielde sáhtášii árvoštallat. Dábálaččat sáni álgovuolgalaš mearkkašupmi lea sáhttan leat konkrehtalaš, muhto leksikaliserema bokte šaddan abstráktan, ovdamearkan suomagiela sátni *käsittää*. Muhtun dáhpáhusain leage váttis meroštallat leago sátni

leksikaliserejuvvon vai ii ja muhtumin gáibidage juoba sáni historjjálaš dutkamuša. (ISK 2004: 188–189.) Sammallahti čállá, ahte “leksikalsašuvdna lea proseassa man boadusin sáni sojahanhámi, suorggádusa dahje sátnegihpu mearkkašupmi ii leat šat čilgemis morfemaidd mearkkašumiid ja giellaoahpa vuodul, omd. *oaivvis* “gárremiin” (Sammallahti 2007: 83).

Suorggádusa leksikalisašuvdna boahká ovdan čuovvovaš ovdamearkkas 23, mas vearbba refleksiivvalašvuotta šaddá sáni *iežas* bokte ja addá verbii áibbas eará mearkkašumi.

(23) *Biggá ii šat vilppastange Simonii, vaikke almmái geahččalii **dagahit iežas** lahka, váccašii guovdo [sic] láhtti vai Biggá oainnašii su ebmuivuoda, fáktii su ja hálahiige, muhto Biggá ii šat vuollánan Simoniin háleštit* (GN: 37).

Vaikke vuodđovearbbas *dahkat* sáhtta suorggidit kausatiivavearbba *dagahit*, sáhka lea goit eará vearbbas (*dagahit iežas* Sammallahti 1989: 97). Vearba *dagahit* lea manahan dán dáhpáhusas (23) aiddo dan vuodđomearkkašumis (dilálašvuotta ollašuvvá muhtin eará entitehta go cealkaga subjeavtta doaimma bokte) maid kausativitehta gáibida.

Cealkagis 24 *oahpahit*-vearba lea leksikalisašuvdna dan dihte go gažaldat lea almmolaččat oahpaheamis dahje dainna čujuhuvvo oahpaheadji ámmáhii.

(24) *Son **oahpahii** beavit, muhto logai eahkedis eahketskuvllas* (GN: 181).

Dán ovdamearkkas (24) ii obanassiige leat ulbmilin njuolgga ovdanbuktit dan, gean dahje maid dahkki oahpaha. Das ii leat dakkár mearkkašupmi, ahte dahkki bijašii nuppi olbmo bargat maid nu (dás oahppat), dego kausativitehta gáibida (gč. 2.1 ja 3.1). Dábálaččat suorggádus *oahpahit* meroštallojuvvo goittotge kausatiivan ja lea suorggiduvvon sámegeielas vuodđovearbbas *oahppat*⁴ (gč. 4.3.2 ja 4.4.1), ovdamearkka dihte *Son **oahpahii** munnje dárogiela* (Helander 2001: 112)

⁴ Sammallahti mielde sámegeiela *oahpahit* lea kausatiiva, muhto omd. suomageielas *opettaa* ii leat suorggiduvvon vuodđovearbbas *oppia* (Sammallahti 21.3.2011: persovnnalaš diehtu). Siro mielde goittotge suomageiela *opettaa* suorggádusa vuodđun lea vearba *oppia* (Siro 1996: 160–161).

Suorggádusa *njamahit* sáhtta muhtun dáhpáhusain lohkat leksikaliserejuvvon vearban, vaikke sisttisdoalláge kausatiivvalaš mearkkašumi. Dat lea suorggiduvvon vearbbas *njammat*. Iešvuodainis vuodđovearba *njammat* lea transitivavearba, muhto dávjá geavahuvvo maiddá intransitivavearban. Dalle go vuodđovearba *njammat* oažžu objeavtta (*suorpmaid* cealkagis 25), suorggádus *njamahit* lea čielgasit kausatiivavearba (26) ja dat lea meroštallojuvvon agentiiva adversatiiva kausatiivavearban (Sammallahti 2005: 80).

(25) *Dat duotna njammá dus suorpmaid* (Sammallahti 2005: 80).

(26) *Ale njamat dan dutnii suorpmaidat* (Sammallahti 2005: 80).

Dilis, mas vuodđovearba lea intransitivavearba, vearba *njamahit* lea dulkomis guovtti láhkái. Dán sáhtta dulkot kausatiivavearban, muhto dalle go gažaldagas lea namalassii máná njamaheapmi, maiddá leksikaliserejuvvon (27). Helander atná suorggádusa *njamahit* kausatiivan (27, 28) (Helander 2001: 114).

(27) *Ja mánnáolbmot – nissonat – njamahit mánáid* (Helander 2001: 114).

(28) *Álddut leat heaitán njamaheamis misiid* (Helander 2001: 114).

Leksikaliserejuvvon vearban suorggádusa *njamahit* sáhtta meroštallat dan vuodul, ahte vaikke dat ii leatge manahan álgovuolggalaš mearkkašumi suorggidettiin, dat goittotge lea stáđásmuvvan sátnerádjui. Dán barggus logan suorggádusa *njamahit* goittotge sustentiiva kausatiivavearbbaid jovkui (gč. 4.3.2).

3.3 Vuodđovearbba transivitehta

Sammallahti atná kausatiivavearbbaid juogadeami kritearan vuodđovearbba intransivitehta ja transivitehta. Vuodđovearbba transivitehta meroštallan ii leat álo nu čielggas. Muhtun vearbbat, maid iešvuhtii gullá transivitehta, sáhttet geavahuvvot goit intransitivavearbba láhkái (ovdamearkan *čálihit*, *borahit*) ja vearbba loahpalaš mearkkašupmi boahtá ovdan easka cealkkaráhkadusas. Transitivavearbba objekta ii leat dákkár dáhpáhusain oaidnimis. Vaikke vearbba valensii sáhtášiige gullat oktan dependeantan objekta, dan sáhtta goit dávjá guoddit eret ja dákkár dáhpáhusain

transitiivavearba geavahuvvoge intransitiivavearbba láhkái. Dainna lágiin cealkka sáhtta leat ellipttalaš dahje cealkka iešalddes muitala mii sáhtášii leat objektan (Vilkuna 2000: 26). Maiddái Itkonen mielde ellipsa dárkkuha dan, ahte ovtta vearbba bákkolaš argumeanttain sáhtta guođdit eret. Itkonen čállá maid, ahte mánggáin gielain ellipsa lea viehka dábálaš (Itkonen 2008: 262). Danin ii leat álo nu čielggas, goas lea sáhka intransitiivavearbbas ja goas fas transitiivavearbbas, dasgo vearbba vuodđomearkkašupmi sáhtta leat transitiivvalaš, muhto cealkaga transivitehta dahje intransivitehta boahdá ovdan easka cealkaga loahpalaš konteavsttas.

Kausatiivavearba *borahit* (29) lea suorggiduvvon vuodđovearbbas *borrat* mii lea iešvuodainis transitiivvalaš (Nielsen 1979a: 266).

(29) *Son attii munnje ruđa aiddo dan mađe, go boratin [sic] ja bivttastin bearraša* (GN: 72).

Vuodđovearbba *borrat* oktavuodas objekta ii leat goittotge oaidnimis (30). Vearba juo iešalddes muitala, mii sáhtášii lea objektan.

(30) *Bearaš borrá.*

Nuppe dáfus dakkár vearbbaid sáhtta maiddái gohčodit ambitransitiivavearban (Itkonen 2008: 262; Dixon 2010: 77).

3.4 Semantihkalaš rollat ja kontrolla

Funktionála cealkkaoahpa guovddaš iešvuohta lea dat, mo meroštallojuvvo cealkaga dependeansahierarkijja, masa gullet *oaivesátni* ja dan *dependeanttat*. Ulbmilin lea meroštallat oaivesáni ja dependeanttaid gaskavuoda. Oaivesátnin lea dábálaččat vearba, mii ásaha dilálašvuoda cealkaga siste. Dependenta lea fas sátni, mii lea oaivesáni (vearbba) vuloš cealkaga dependeanssas. Okta kritearan dependeanttaid gaskavuoda meroštallamii leat semantihkalaš rollat. (Sammallahti 2005: 21.)

Suorggis dagaha vearbamáddagii suorggiduvvon dependeansa. Dat gohčoduvvo 'giellaoahpalaš suorggideapmi'. Dakkár suorggideapmi, mii ii rievdat vearbamáddaga dependeansa, lea Sammallahti mielde 'aspektuála suorggideapmi'. (Sammallahti 2005: 59.) Vearba gáibida dábálaččat dievadasaid iežas dependeantan, ovdamearkka dihte objeavtta ja subjeavtta, main lea álo semantihkalaš rolla. Dat makkár semantihkalaš rolla dain lea, lea gitta vearbba ásahan dilálašvuodas. Almmolaččat cealkaga buot dependeanttain eai álo leat semantihkalaš rollat, muhto dušše dakkár dependeanttain, mat čujuhit entitehtaide ja oassálastet dan dilálašvuhtii, man oaivesátni (dábálaččat vearba) lea ásahan. (Sammallahti 2005: 39.) Nubbin kritearan kausativitehtii (ovdalis namuhuvvon vuodđovearbba transivitehta lassin) Sammallahti atnáge dan, mo vuodđovearbba valeansa, mii lea deháleamos oassi dependeanssas, nuppástuvvá suorggideami boadusin. (Sammallahti 2005: 72, 77.) Čuovvovažžan guorahalan kontrolla mearkkašumi ja semantihkalaš rollaid kausatiivavearbbaid perspektiivvas.

3.4.1 Kontrolla

Sammallahti mielde cealkagat govvidit iešgudetlágán dilálašvuodaid. Semantihkalaš rollaid guorahallamis earuhuvvo cealkagis dat, leago cealkaga dilálašvuolta diđolaččat kontrollerejuvvon doaibma vai diđolaččat kontrollerekeahes dáhpáhus. Diđolaččat kontrollerejuvvon doaibma mearkkaša dan, ahte dahkkin lea heakkalaš, dábálaččat olmmoš ja dasa gullá maiddái diđolaš kontrolla. Diđolaččat kontrollerejuvvon doaimma vearba gohčoduvvo intentionála vearban. Intentionála vearbbaid subjeavtta semantihkalaš rolla lea juogo DAHKKI (31) dahje VÁSIHEADDJI (32). (Sammallahti 2005: 30, 273; 2007: 34, 35.)

(31) *Máret geahčai Máhte.*

(32) *Máhtte ii dovdan Máreha* (Sammallahti 2005: 42).

Nappo kontrolla oaivvilda dan, ahte dilálašvuoda ovdáneapmi lea subjeavtta hálddus. Dilálašvuoda joatkašuvvan sáhtta maiddái lea subjeavtta váikkuhusa vuloš dalle, go subjeavtta semantihkalaš rollan lea DAHKKI. Subjeakta kontrollere maiddái dakkár dilálašvuodaid, man vuodđovearbba subjeavtta semantihkalaš rolla lea VÁSIHEADDJI ja man dependensii gullá maid FÁDDÁ (33) dahje ČUOZÁHAT (34).

- (33) *Máhtte oinnii Máreha* (Sammallahti 2005: 48).
 (34) *Máret massii vuodjengoartta* (Sammallahti 2005: 48)

Didolaččat kontrollerekeahes dáhpáhusas didolaš kontrolla váilu. (Sammallahti 2005: 30.) Dakkár dilli lea ovdamearkka dihte dalle, go subjeavtta semantihkalaš rolla lea dáhpáhusa kontrollerekeahes heakkahis ollašuhtti; AUTOMÁHTA (35).

- (35) *Jiekŋa guoddá heastta* (Sammallahti 2005: 42).

3.4.2 Semantihkalaš rollat

Semantihkalaš rollat ja vuodđovearba subjeavtta kontrolla leat guovddáš áššit kausatiivavearbbaid analyseremis. Semantihkalaš rollaid sáhtta guorahallat čuovvovaš ovdamearkkaiguin (36–41).

- (36) *Máret goarui čáppa gávtti* (Sammallahti 2005: 78).

Cealkagis 36 vearba *goarrut* lea intentionála vearba ja ásaha dilálašvuoda, mas leat guokte osolačča, subjeakta *Máret* ja objeakta *gávtti*. Sáni *čáppa* ii almmut sierra entitehta, mii livččii dilálašvuoda goalmmát osolaš, muhto dat dušše ovdanbuktá govvádusa sánis *gávtti*. Árbevirolaš giellaoahpas dat leat dábálaččat attribuhtat (Nickel 1990: 80). Dán vuodul sánis *čáppa* ii leat semantihkalaš rolla (semantihkalaš funkšuvdna⁵ das lea, nugo buot dependanttain). Subjeavtta *Máreha* semantihkalaš rolla dán dáhpáhusas lea DAHKKI. Dilálašvuohta almmuha doaimma ja dan subjeakta *Máret* lea heakkalaš ja didolaš ollašuhtti. Nubbin kritearan subjeavtta semantihkalaš rolla meroštallamii lea dat, ahte doaibma dáhpáhuvvá iešdáhtolaččat. Nappo dilálašvuhtii gullá didolaš kontrolla. Objevtta *gávtti* semantihkalaš rolla lea BOADUS dan vuodul, ahte *gávtti* lea áibbas odđa buvttá ja dat ii leat leamaš ovdal Máreha doaimma. (Sammallahti 2002: 543–544.) Subjeakta ja objeakta gohčoduvvojit fokuspartisipántan, danin go Sammallahti mielde subjeavtta ja objevtta doaibman lea “bajidit

⁵ Dependanta semantihkalaš doaibma oaivesáni harrái (Sammallahti 2007: 126)

iešguđetlágan semantihkalaš dilálašvuodaid váibmosii ja cealkaga fokusii” (Sammallahti 2007: 93; 2002: 547–550).

Suorggideami boadusin valeansa rievdá nu, ahte suorggádusa ásahan dilálašvuodas leatge golbma oasseváldi. Cealkagis 37 leat golbma osolačča, namalassii *Máhtte, gákti ja Máret*, main lea semantihkalaš rolla.

(37) *Máhtte goaruha Máreha/Márehii čáppa gávtti* (Sammallahti 2005: 78).

Subjeavtta *Máhtte* semantihkalaš rolla lea DAHKKI ja suorggádusa objeavtta *gávtti* semantihkalaš rolla bissu seammán (BOAÐUS, nugo vuodđovearbba valeanssasge lea). Subjeakta *Máret* vuoliduvvo DAHKKIPARTISIPÁNTAN. (Sammallahti 2005: 77–78). Ovdamearkkas 37 subjeakta *Máret* vuoliduvvo namalassii DAHKKIPARTISIPÁNTAN, dasgo vuodđovearbba subjeavtta semantihkalaš rolla lea DAHKKI. Nappo DAHKKIPARTISIPÁNTTA semantihkalaš rolla lea maid DAHKKI. Dáđi lági mielde DAHKKI sáhtta leat maiddái eará go fokuspartisipánttaid rolla, namalassii earret eará kuratiivavearbbaid oktavuodas (gč. maid 3.5.2). (Sammallahti 2005: 94.) Rollapartisipánttaid namat mearrašuvvet álo vuodđovearbba semantihkalaš rollaid mielde. Árbevirolaš giellaoahpas rollapartisipánttat lohkkjuvvojit adverbiálaide. (Sammallahti 2007: 120–121.) Vaikke rollapartisipánttat leat dábálaččat illatiivvas, lokatiivvas dahje essiivas, ovdamearkkacealkaga 37 dahkkipartisipántta lea oarjjabeale suopmaniin akkusatiivvas (*Máreha*), muhto nuortasuopmaniin álo illatiivahámis (*Márehii*). (Sammallahti 2005: 77–78.) Kausatiivavearba sáhtta oazžut dievadassan maiddái VÁSIHANPARTISIPÁNTTA, man semantihkalaš rolla lea VÁSIHEADDJI, earret eará persuasiiva kausatiivavearbbaid oktavuodas (gč. maid 3.5.2): *Máhtte jáhkihii Márehii ášši* (Sammallahti 2005: 79).

Kausatiivasuorggideami proseassas kausatiivavearbba objeavtta vásttan lea vuodđovearbba subjeakta. Nappo vuodđovearbba subjeakta vuoliduvvo suorggádusa objeaktan. Ovdamearkka dihte cealkagis 38 subjeaktan lea *Niillas*.

(38) *Niillas fárrii* (Sammallahti 2005: 75).

Vearbba *fárret* suorggidettiin subjeakta *Niillas* vuoliduvvo suorggádusa objeaktan (39).

(39) *Mun fárrehin Niillasa (Sammallahti 2005: 75).*

Dalle go vuodđovearba lea transitiivvalaš, dan subjeakta vuoliduvvo kausatiivavearbbba DAHKKIPARTISIPÁNTAN. Dat oaivvilda dan, ahte ovdamearkka dihte cealkagis 40 sátni *Máret* lea subjeakta.

(40) *Máret čálii reivve.*

Cealkaga 40 vuodđovearbbba subjeakta *Máret* lea vuoliduvvon kausatiivavearbbba DAHKKIPARTISIPÁNTAN *Máreha* cealkagis 41.

(41) *Máhtte čálihi Máreha reivve.*

3.4.3 Čoahkkáigeassu kausatiivavearbbaid semantihkalaš rollain

Semantihkalaš rollat leat universálat, muhto daid eai sáhte heivehit buot gielaid cealkkaráhkadusain seamma láhkái. (Kieli ja sen kieliovit 1996: 155). Davvisámegiela govvideamis Sammallahti mielde leat oktiibuot 24 iešgudetlágan semantihkalaš rolla. Semantihkalaš rollat molsašuddet govvádusas nubbái. Dat juohkásit guovtti sadjái: aktuerejeaddji ja sajušteaddji semantihkalaš rollaide. (Sammallahti 2005: 41–44.) Dán logus buvttán ovdan dan, maid semantihkalaš rollaid sáhttet heivehit namalassii kausatiivavearbbaid valensii, ja makkár kriteraign.

Buot kausatiivavearbbaide heivehuvvon rollat gullet aktuerejeaddji semantihkalaš rollaid jovkui. Nugo ovddit bihtás bođii ovdan, vearba gáibida dievadassan dependantaid, dábálaččat objeavtta ja subjeavtta. Logahalan čuovvovažžan daid semantihkalaš rollaid, mat heivejit kausatiivavearbbba ja dan vuodđovearbbba dependanttaide (gč. maid čuvvosa 2).

DAHKKI lea “doaimma dahje dili heakkalaš ollašuhti ja kontrollerejeaddji, mii bargá iešdáhtos dahje dáhtokeahtá” (42).

(42) *Máhte jugaha gusaid.*

DAHKKI sáhtta leat semantihkalaš rollan buot eará kausatiivavearbaid subjavevttas, muhto ii ageanttahis adverstaiiva ja agenttiiva adversatiiva kausatiivavearba subjavevttas. Dat ii sáhte maiddá leat semantihkalaš rollan induktiiva, eksperientiála ja persuasiiva kausatiivavearbaid vuodđovearba subjavevttas. (Sammallahti 2005: 41, 75.)

AUTOMÁHTA lea “dáhpuhusa dahje dili kontrollerekeahes heakkahis ollašutti”. Dat semantihkalaš rolla sáhtta leat induktiiva, eksperientiála ja sustentiivavearbaid subjavevttas semantihkalaš rollan sihke sustentiivavearba vuodđovearba subjavevttas semantihkalaš rollan. Ovdamearkka dihte induktiivavearba *šlundudit* sáhtta oažžut subjavevttas man semantihkalaš rolla lea AUTOMÁHTA (43). (Sammallahti 2005: 42, 73.)

(43) *Sáhka šlundudii Máhte* (Sammallahti 2005: 73).

VÁSIHEADDJI lea “diđolaš passiiva orut (olmmoš dahje ealli), mii vásiha áicama dahje dovdama siskkáldas diliid ja kontrollere dakkár dilálašvuodaid, main lea FÁDDÁ dahje ČUOZÁHAT, muhto ii earálágan dilálašvuodaid”. Dat sáhtta lea induktiivavearba objavevttas (44) ja dan vuodđovearba subjavevttas semantihkalaš rollan (45), ja maiddá eksperientiála kausatiivavearba vuodđovearba subjavevttas ja objavevttas semantihkalaš rollan (46, 47)⁶.

(44) *Don cápmahahttet min* (Sammallahti 2005: 73).

(45) *Mii cápmahalaimet* (Sammallahti 2005: 73).

(46) *Sálteguolli goikkaha mu.*

(47) *Mun goikkan.*

Dasa lassin dat heive ageanttahis adversatiiva kausatiivavearba subjavevttas (48) ja impersonála (49) (Sammallahti 2005: 42, 73, 76–77) ja eksperientiála kausatiivavearba objavevttas (*Sálteguolli goikkaha mu*) semantihkalaš rollan.

⁶ Sammallahti 21.3.2011: persovnnalaš kommunikašuvdna

(48) *Máhte vuojuhii heasttas jeaggái* (Sammallahti 2005: 76).

(49) *Niillasa čaimmahii* (Sammallahti 2005: 77).

Dan lassin VÁSIHEADDJI sáhtta leat persuasiiva kausatiivavearbba VÁSIHANPARTISIPÁNTTA (50) ja dan vuodđovearbba subjeavtta rollan (51).

(50) *Máhte jáhkii Márehii ášši* (Sammallahti 2005: 79).

(51) *Máret jáhkii ášši* (Sammallahti 2005: 79).

Dát rolla heive maiddái agenttiiva adversatiiva kausatiivavearbba (52) semantihkalaš rollan ja maiddái daid vuodđovearbba VÁSIHANPÁRTISIPÁNTTA (53) semantihkalaš rollan. (Sammallahti 2005: 42, 73–81.)

(52) *Máhte ribahii Máreha Niillasii* (Sammallahti 2005: 80).

(53) *Niillas ribai Máhte Máreha* (Sammallahti 2005: 80).

ČUOZÁHAT lea “passiiva entitehta man fysihkalaš, psykologalaš dahje sosiála dilli lea eksplisihtalaččat dahje implisihtalaččat DAHKKI kontrollas ja váikkuhusa vuloš”. Dat semantihkalaš rolla heive sustentiiva kausatiivavearbbaid objeavtta semantihkalaš rollan (54). Dán lassin dat sáhtta leat kuratiiva (55) ja agenttiiva adversatiiva (56) kausatiivavearbba objeavtta semantihkalaš rollan. (Sammallahti 2005: 42, 77–80.)

(54) *Máret čuoiggahii Máhte.*

(55) *Máhte jorahii geađggi roggái* (Sammallahti 2005: 78).

(56) *Máret suoládahtii biilla Máhttii* (Sammallahti 2005: 80).

MUHTTAŠUVVI lea “entitehta man dilli, iešvuodat dahje stáhtus muhttašuvvá, mii addá juonin dahje dihto dillái dahje muhttašuvvá juonin iige leat DAHKKI kontrollas”. Dat lea rolla, mii sáhtta leat induktiiva kausatiivavearbba objeavtta (57) ja dan vuodđovearbba subjeavtta (58) semantihkalaš rollan. (Sammallahti 2005: 43, 73.)

(57) *Ášši šlundudii Niillasa.*

(58) *Niillas šlundui.*

SIRDÁSEADDJI lea “entitehta man sadji nuppástuvvá ja mii ii sáhte leat DAHKKIN iige AUTOMÁHTAN iige leat DAHKKI kontrollas”. SIRDÁSEADDJI sáhtta leat induktiiva kausatiivavearbbá objeavtta semantihkalaš rollan ovdamearkan cealkagis 59. (Sammallahti 2005: 43, 73.)

(59) *Máhte vuodjudii heastta jeaggái (Sammallahti 2005: 73).*

STATIIVA lea “entitehta mii lea juostá dahje dihto fysihkalaš dilis iige leat DAHKKI kontrollas”. Dat rolla sáhtta heivehit induktiivavearbbáide (60). (Sammallahti 2005: 43, 73.)

(60) *Niillas ii bállehan bohttala gostege.*

FÁDDÁ lea “entitehta mii lea verbála dahje kognitiiva doaimma dahje dili fáddá dakkár dilálašvuodain mat leat DAHKKI dahje VÁSIHEADDJI kontrollas”. FÁDDÁ sáhtta leat semantihkalaš rollan transitiivavearbbain suorggiduvvon kausatiivavearbbáid dependanttain. Dat heive kuratiiva- (61) ja persuasiiva (62) kausatiivavearbbáid ja daid vuodovearbbáid objeavtta (63, 64) semantihkalaš rollan. (Sammallahti 2005: 43, 78.)

(61) *Mun guldalahtten Máhte dan jietnabátti (Sammallahti 2005: 78).*

(62) *Máhte dieđihii Márehii ođđasa (Sammallahti 2005: 79).*

(63) *Máhte guldalii dan jietnabátti (Sammallahti 2005: 78).*

(64) *Máret didii ođđasa (Sammallahti 2005: 79).*

BOAÐUS lea “doaimma dahje dáhpáhusa bissovaš ja ii-automáhtalaš buvttá”. Dat heive kausatiivavearbbain dušše kuratiivavearbbá (65) ja dan vuodovearbbá objeavtta (66) semantihkalaš rollan. (Sammallahti 2005: 45, 78.)

(65) *Áddjá dagahii Máhte niibbi.*

(66) *Máhte dagai niibbi.*

ÁVKAŠUVVI lea “orut (olmmoš, ealli) man ávkin dahje vahágin juoga dahkkojuvvo dakkár dilálašvuodas, mii lea DAHKKI kontrollas dahje AUTOMÁHTA váikkuhusa

vuloš”. Dat semantihkalaš rolla heive dušše kuratiivavearbba (67) ja dan vuodđovearbba objeavtta (68) semantihkalaš rollan. (Sammallahti 2005: 46, 78.)

(67) *Dat reŋgohii munnje olles jagi dan rikkes ádjá* (Sammallahti 2005: 78).

(68) *Mun reŋgojin dan rikkes ádjá* (Sammallahti 2005: 78).

REFEREANTA lea “entitehta masa muhtin eará entitehta veardiduvvo dahje mainna dat buohtastahttojuvvo muhto ii leat DAHKKI iige AUTOMÁHTA iige leat DAHKKI dahje VÁSIHEADDJI kontrollas iige AUTOMÁHTA váikkuhusa vuloš”. Dat semantihkalaš rolla heive dušše kuratiivavearbba (69) ja dan vuodđovearbba objeavtta (70) semantihkalaš rollan. (Sammallahti 2005: 46, 78.)

(69) *Máhtte čuovuhii Máhte beatnaga* (Sammallahti 2005: 78).

(70) *Máhtte čuovui beatnaga* (Sammallahti 2005: 78).

KONSEKVEANSA lea “dakkár doaimma bissumeahtun ja automáhtalaš buvttá mii lea DAHKKI kontrollas”. KONSEKVEANSA heive dušše kuratiivavearbba (71) ja dan vuodđovearbba objeavtta (72) semantihkalaš rollan. (Sammallahti 2005: 45,78.)

(71) *Máhtte lávlluhii Máreha lávлага* (Sammallahti 2005: 78).

(72) *Máret lávllui lávлага* (Sammallahti 2005: 78).

3.5 Kausatiivavearbbaid kategoriijat

Kausatiivavearbbaid sáhttá suorggidit sihke intransitiivvalaš ja transitiivvalaš vuodđovearbbain. Čuovvovaš bihtáin čielggadan, makkár kategoriijaide Sammallahti lea juohkán kausatiivavearbbaid. Daid kategoriijaid kritearan lea dat, makkár váikkuhusat suorggideamis leat vuodđovearbba valensii. (Sammallahti 2005: 72.) Buvttán ovdan dan, mo vuodđovearbba valeansa rievdá suorggidettiin; mo dependanttaid (vearbba subjeavtta ja objeavtta) semantihkalaš rollat nuppástuvvet suorggideami proseassas iešgudege kategoriijas ja man suorgása iešguhtege vuodđovearba oažžu vearbba suorggidettiin.

Girjii *Láidehus sámegiela giellaoahpa dutkamii* kategoriijat leat 10 (Sammallahti 2005: 72–80), muhto maŋŋil Sammallahti lea vel ovttahtán subsekutiiva ja transportatiiva kausatiivavearbbaid applikatiivavearbbaid joavkun. Persovnnalaš kommunikašuvnna oktavuodas Sammallahti⁷ lea addán ođđa meroštallama, man mielde applikatiivavearbbat eai heive kausatiivavearban, daningo dain ii leat kausatiivvalaš mearkkašupmi. Kausatiivvalaš cealkagis objekta vástida vuodđovearbbas subjeavtta, muhto applikatiivavearbbaid objeavttas ii leat dákkár gaskavuohka vuodđovearbbas subjektii. Cealkaga 73 suorggádus *viehkalahttit* lea suorggiduvvon vuodđovearbbas *viehkát; Máhte viehkalii*.

(73) *Máhte viehkalahttii girjii Márehii* (Sammallahti 2005: 75).

Nappo suorggádusa *viehkalahttit* objeavttas *girjii* ii leat vásttan vuodđovearbbas *viehkaliit* valeanssas. Cealkagis 73 ii leat kausatiivvalaš mearkkašupmi, daningo dat ii mearkkaš, ahte “girji viehká”.

Dasa lassin Sammallahti⁸ lea vel maŋŋil lasihan intransitiivavearbbain suorggiduvvon kausatiivavearbbaid kategoriijai ovtta ođđa kategoriija: eksperientála kausatiivavearbbat. Ođđa meroštallama mielde transitiivavearbbain suorggiduvvon kausatiivavearbbaid kategoriijai ii šat gula adversatiiva kausatiivavearbbaid joavku. Dán barggus nappo gieđahalan kausatiivavearbbaid gávcci kategoriija mielde: induktiiva-, sustentiiva-, ageanttahis adversatiiva-, impersonála-, eksperientiála-, kuratiiva-, persuasiiva- ja agentiiva adversatiiva kuratiivavearbbat.

⁷ Sammallahti 22.12.2010: persovnnalaš kommunikašuvdna

⁸ Sammallahti 21.3.2011: persovnnalaš kommunikašuvdna

3.5.1 Intransitiivavearbbain suorggiduvvon kausatiivavearbbaid kategoriijat

Intransitiivavearbbain suorggiduvvon kausatiivavearbbat juhkkovuođot viđa sadjái:

- 1) Induktiiva kausatiivavearbbat
- 2) Sustentiiva kausatiivavearbbat
- 3) Ageanttahis adversatiiva kausatiivavearbbat
- 4) Impersonála kausatiivavearbbat
- 5) Eksperientiála kausatiivavearbbat

Daid vearbbaid suorggisin sáhtá leat juogo *-h-/(a)hti-* dahje *-d-*.

3.5.1.1 Induktiiva kausatiivavearbbat

Induktiiva kausatiivavearbbaid vuodđovearbbas subjeavtta semantihkalaš rolla lea MUHTTAŠUVVI, SIRDÁSEADDJI, STATIIVA, dahje VÁSIHEADDJI. Vuodđovearbbas suorggidettiin vearbbas valeansa rievdá nu, ahte subjeavtta rolla nuppástuvvá DAHKKIN dahje AUTOMÁHTAN, muhto objeavtta semantihkalaš rollan lea seamma go vuodđovearbbas subjeavtta rolla, namalassii MUHTTAŠUVVI, SIRDÁSEADDJI, STATIIVA. Guovttestávval *a-* ja *u-*vearbbat ožžot suorggisin *-d-*, ja eará vearbbat fas *-h-/(a)hti-*. Induktiiva kausatiivavearbbat suorggiduvvojit eahpeintentionála vuodđovearbbain ja ásaht proseassaid⁹ dahje geavvamiid¹⁰. Daid subjeakta ii leat kontrolla vuloš iige ieš kontrollere dilálašvuoda masa oassalastá. Helander lohká vel, ahte proseassas dilli rievdá, go fas geavvan ii rievdat dili (Helander 2001: 32).

Vuodđovearbbas *dokŋat* ásaht dilálašvuodas subjeavtta *fanás* semantihkalaš rolla lea MUHTTAŠUVVI (74).

(74) *Fanas doŋai* (Sammallahti 2005: 73).

⁹ ovdána dađistaga (Sammallahti 2005: 65)

¹⁰ dáhpuhuvvá hávil (Sammallahti 2005: 65)

Vearbba *dokŋat* suorggidettiin induktiiva kausatiivavearbba *dokŋadit* objeavtta *fatnasa* semantihkalaš rolla bissu seammán go vuodđovearbba subjavevttas (MUHTTAŠUVVI) (75). Subjavevttas *Máret* semantihkalaš rolla dán dáhpáhusas lea DAHKKI (75).

(75) *Máret dokŋadii fatnasa* (Sammallahti 2005: 73).

Ovdamearkacealkagis 76 vuodđovearbba *bállet* subjavevttas *bohtal* semantihkalaš rolla lea STATIIVA.

(76) *Bohtal ii bállen gostege* (Sammallahti 2005: 73).

Vearbba suorggideami boadusin (77) induktiiva kausatiivavearbba objeavtta *bohtala* semantihkalaš rolla lea seamma go vuodđovearbba *bállet* subjavevttas semantihkalaš rolla, STATIIVA. Induktiivavearbba subjavevttas *Máhte* semantihkalaš rolla dänge dáhpáhusas lea DAHKKI. (Sammallahti 2005: 73.)

(77) *Máhte ii bállehan bohtala gostege* (Sammallahti 2005: 73).

3.5.1.2 Sustentiiva kausatiivavearbbat

Nubbin kategoriijan leat sustentiiva kausatiivavearbbat. Dan joavkku vearbbaid vuodđovearbba subjavevttas semantihkalaš rolla lea DAHKKI dahje AUTOMÁHTA. Sustentiiva kausatiivavearbbaid objeavttas semantihkalaš rolla lea ČUOZÁHAT. Cealkagis 78 vuodđovearban lea *dánssut* ja subjavevttas *Máret* semantihkalaš rolla lea DAHKKI.

(78) *Máret dánssui.*

Vearbba suorggidettiin (79) sustentiiva kausatiivavearbba objeavttas *Máhte* semantihkalaš rolla lea ČUOZÁHAT. Dat vástida vuodđovearbba subjavevttas *Máhte* semantihkalaš rolla DAHKKI. Suorggádusa subjavevttas *Máret* semantihkalaš rolla bissu seammán, go vuodđovearbbas, DAHKKIN. Suorggisin lea *-h-/(a)hti-*.

(79) *Máhtte dánssuhii Máreha.*

Muhtun dáhpáhusain sustentiivavearban sáhttá leat frekventatiiva¹¹ (81) dahje momentána¹² (82) kausatiivavearba. Dalle vuodđovearbba subjevtta semantihkalaš rollan lea AUTOMÁHTA. Ovdamearkacealkagis 80 vuodđovearban lea *boŋkit* ja subjektan lea *gáma*. Suorgásiin frekventatiivavearbbas lea *-uh-* (81). Kausatiivvalaš frekventatiivavearbba eaktun lea, ahte vuodđovearbbas lea *i-* dahje *u-* mátta. (Sammallahti 2005: 73–74.)

(80) *Gáma boŋkkii seaidnái* (Sammallahti 2005: 74).

(81) *Máret boŋkkuhii gápmaga seaidnái* (Sammallahti 2005: 74).

Momentánavearbbas suorgásiin lea fas *-al-* (82). Maiddái dán vearbba vuodđovearbbas lea *i-* dahje *u-* mátta. (Sammallahti 2005: 73–74.)

(82) *Máret boŋkalii gápmaga seaidnái.* (vuodđovearban *boŋkit*)

3.5.1.3 Ageanttahis adversatiiva kausatiivavearbbat

Goalmmát intransitiivvalaš vuodđovearbbain suorggiduvvon kausatiivavearbbaid joavku lea ageanttahis adversatiiva kausatiivavearbbat. Dat earránit eará kausatiivavearbbain das, ahte dain lea adversatiiva mearkkašupmi. Dat mearkkaša dan, ahte dan jovkui gullelaš vuodđovearbbat almmuhit vuostegiedageavvama (ovdamearkka dihte *báhtarit*). Ageanttahis adversatiiva kausatiivasuorggádusaid vuodđovearbba subjevtta semantihkalaš rolla lea DAHKKI, MUHTTAŠUVVI dahje SIRDÁSEADDJI. Ovdamearkacealkagis 83 subjevtta *fáŋga* semantihkalaš rollan lea DAHKKI.

(83) *Fávttain báhtarii fáŋga* (Sammallahti 2005: 73).

Ageanttahis adversatiiva kausatiivavearbbat ráhkaduvvojit suorgásiin *-h-/(a)htti-* (84).

¹¹ dáhpáhus dáhpáhuvvá máŋgii (Nickel 1990: 243)

¹² dáhpáhus dáhpáhuvvá oktii dahje baifáhka (Nickel 1990: 237)

(84) *Fávttat báhtarahitte fánnga meahccái* (Sammallahti 2005: 73).

Subjeavtta *fávttat* semantihkalaš rolla lea VÁSIHEADDJI ja objeavtta *fánnga* semantihkalaš rolla lea DAHKKI (seamma go vuodđovearbba subjeavtta *fánnga* semantihkalaš rolla). Ageanttahis adversatiiva kausatiivavearbba vásttan lea vuodđovearbba lokatiivahápmásaš (*fávttain*) VÁSIHANPARTISIPÁNTA *fávttat*.

Dán kategoriija veorbaid sáhttet maiddá suorggidit intransitiivvalaš adversatiivveorbain, nugo ovdamearkka dihte *borgot* (85, 86). (Sammallahti 2005: 76–77.)

(85) *Márehis borgui gieres* (Sammallahti 2005: 73).

(86) *Máret borgohii gierresa šilljui* (Sammallahti 2005: 73).

3.5.1.3 Impersonála kausatiivveorbbat

Impersonála kausatiivveorbbat almmuhit olbmo fysiologalaš proseassa, maid vuodđovearbba subjeavtta semantihkalaš rolla lea DAHKKI, nugo ovdamearkacealkagis 87 leage.

(87) *Máret goalu* (Sammallahti 2005: 77).

Impersonála kausatiivveorbba akkusatiivahápmásaš objeavtta semantihkalaš rolla lea VÁSIHEADDJI. Daid veorbaid sáhtta earuhit eará kategorijain das, ahte dan valeanssas objeakta lea áidna partisipánta. Dat maiddá almmuhit olbmo fysiologalaš proseassa. Impersonála kausatiivveorbbat suorggiduvvojit suorgásiin *-h-/(a)hti-*. Suorggideami boadusin kausatiivveorba *goaluhit* (88) oažžu objeaktan *Máreha* mii lea akkusatiivahámis. Dan semantihkalaš rolla lea VÁSIHEADDJI. (Sammallahti 2005: 77.)

(88) *Máreha goaluhii* (Sammallahti 2005: 73).

3.5.1.5 Eksperientiála kausatiivavearbbat

Sammallahti¹³ ođđa kausatiivavearbbaid meroštallama mielde intransitiivavearbbain suorggiduvvon kausatiivavearbbaid jovkui gullet vel eksperientiála kausatiivavearbbat (89).

(89) *Gáffe goziha Máhte.*

Dán kategoriijai gullet dakkár vearbbat, mat maid suorggiduvvojit vuodđovearbbas, mat almmuhit olbmo fysiologalaš proseassa nugo impersonála vearbbatge (90).

(90) *Máhte gohcá.*

Daid kausatiivavearbbaid suorggisin lea maid *-h-* (*/-ahtti-*). Erohussan impersonála kausatiivavearbbaid lea, ahte vuodđovearbba subjavevta (*Máhte*) semantihkalaš rollan lea VÁSIHEADDJI (90) (impersonála vearbbain DAHKKI). Eksperientiála kausatiivavearbbaid subjavevta (*gáffe*) semantihkalaš rolla lea AUTOMÁHTA (89). Vuodđovearbba subjavevta (*Máhte*) semantihkalaš rolla vásttan lea eksperientiála kausatiivavearbba VÁSIHEADDJI-objeakta (*Máhte*), mii lea akkusatiivahámis.

3.5.2 Transitiivavearbbain suorggiduvvon kausatiivavearbbaid kategoriijat

Transitiivavearbbain suorggiduvvon kausatiivavearbbain leat golbma joavkku:

- 1) Kuratiiva kausatiivavearbbat
- 2) Persuasiiiva kausatiivavearbbat
- 3) Agentiiva adversatiiva kausatiivavearbbat

Daid kausatiivavearbbaid suorggisin lea álo *-h-/-(a)hhti-*.

¹³ Sammallahti 21.3.2011: persovnnalaš diehtu

3.5.2.1 Kuratiiva kausatiivavearbbat

Kuratiivavearbbaid eaktun lea álo aktiivvalaš intentionála vuodđovearba (91), man subjavevttá semantihkalaš rolla lea DAHKKI.

(91) *Máhte božii gusa* (Sammallahti 2005: 78).

Ovdamearkacealkaga 91 vuodđovearbbá *bohčit* subjavevttá *Máhte* semantihkalaš rolla lea DAHKKI ja objavevttá *gusa* semantihkalaš rolla lea ČUOZÁHAT. Kuratiivavearbbaid suorggidettiin valeansa rievdá dušše subjavevttá dáfus (92).

(92) *Máret božihii Máhttii/Máhte gusa* (Sammallahti 2005: 78).

Vuodđovearbbá subjavevttá *Máhte* vuoliduvvo DÁHKKIPARTISIPÁNTAN, mii suorggádusa valeanssas lea illatiivahámis *Máhttii* (oarjjabeale suopmaniin akkusatiivahámis *Máhte*). Vuodđovearbbá objavevttá (*gusa*) vásttan lea kuratiivavearbbá objavevttá (*gusa*) ja semantihkalaš rollage lea seamma (ČUOZÁHAT). Kuratiivavearbbá objavevttá semantihkalaš rolla sáhttá čuožáhaga lassin lea FÁDDÁ, ÁVKAŠUVVI, REFEREANTA, BOAĐUS dahje KONSEKVEANSA. (Sammallahti 2005: 77–78.)

3.5.2.2 Persuasiiva kausatiivavearbbat

Persuasiiva kausatiivavearbbat suorggiduvvojit álo aktiivvalaš telihkalaš vuodđovearbbain (93). Telihkalaš vearba lea dakkár, man ásahan dilálašvuohta ollašuvvá ja sisttisoallá bohtosa dahje loahpa. Vuostegeahči telihkalaš mearkkašupmái lea atelihkalaš; ovdamearkka dihte dilálašvuohta, mii ii ollašuva dahje dáhpáhus, mas ii leat boađus. Aktiivvalaš telihkalaš iešvuođa lassin persuasiiva mearkkašupmi gáibida vuodđovearban vearbbá, man subjavevttá semantihkalaš rolla lea VÁSIHEADDJI ja objavevttá semantihkalaš rollan FÁDDÁ (93). (Sammallahti 2005: 79.)

(93) *Máret fuomášii ášši.*

Ovdamearkacealkagis 93 vuodđovearbba *fuomášit* ásahan dilálašvuodas subjeaktan lea *Máret* ja objeaktan *ášši*. Vuodđovearbba *fuomášit* suorggidettiin valeansa rievdá dušše subjeavtta dáfus (94). (Sammallahti 2005: 79.)

(94) *Máhtte fuomášahtii ášši Márehii.*

Persuasiiva kausatiivavearbbaid suorggideami boadusin subjeakta *Máret* vuoliduvvo VÁSIHANPARTISIPÁNTAN illatiivahápmái *Márehii*, muhto objeavtta *ášši* semantihkalaš rolla bissu seammán, FÁDDÁN. (Sammallahti 2005: 79.)

3.5.2.3 Agentiiva adversatiiva kausatiivavearbbat

Maiddái agentiiva adversatiiva kausatiivavearbbat suorggiduvvojit aktiivvaláš telihkalaš vuodđovearbbain (95).

(95) *Máhtte bilidii Márehis biilla* (Sammallahti 2005: 80).

Kuratiivavearbba láhkái agentiiva adversatiiva kausatiivavearbba vuodđovearbba subjeavtta semantihkalaš rolla lea álo DAHKKI. Objeavtta semantihkalaš rolla lea álo ČUOZÁHAT. Ovdamearkkas 96 vuodđovearba *bilidit* nammada subjeavtta, mii lea *Máhtte* (semantihkalaš rolla DAHKKI). Objeaktan lea *biilla* ja dan semantihkalaš rolla lea ČUOZÁHAT. VÁSIHANPARTISIPÁNTAN lea fas lokatiivahápmásaš *Márehis*. Vearbba *bilidit* suorggidettiin valeansa rievdá nu, ahte subjeaktan lea vuodđovearbba VÁSIHANPARTISPÁNTA *Máret*. Dan semantihkalaš rolla lea VÁSIHEADDJI (96).

(96) *Máret bilidahtii iežas biilla Máhttii* (Sammallahti 2005: 80).

Objeaktan agentiiva adversatiiva kuratiivavearbbas lea seamma *biilla*, man semantihkalaš rollan lea maid ČUOZÁHAT. Vuodđovearbba subjeakta *Máhtte* vuoliduvvo DAHKKIPARTISIPÁNTAN, mii lea illatiivahápmis *Máhttii*. (Sammallahti 2005: 80.) Buvttán ovdan vel tabeallain (čuovus 2), man kausatiivavearbba kategoriijai iešguđege semantihkalaš rolla lea vejolaš heivehit.

SÁMEGIELA KAUSATIIVAVEARBAT DUTKANMATERIÁLAS

Kausatiivavearban oaivvildan dán barggus dakkár vearbba, man ásahan dilálašvuohta ollašuvvá nuppi entitehta bokte. Dakkár vearbaid, nugo ovdamearkka dihte *jearrat* > *jearahit*, maid árbevirolaš giellaoahpat (Nielsen 1979a ja Nickel 1990) lohket dušše fal morfologalaš kriteriaguin kausatiivavearbaid jovkui, lean guođđán dutkkakeahtá.

Intransitiivavearbbain suorggiduvvon kausatiivavearbaid jovkui gullet vihtta kategoriija: induktiiva, sustentiiva, ageanttahis adversatiiva, impersonála- ja eksperientiála kausatiivavearbbat (Sammallahti¹⁴ 2005: 72–77). Transitiivavearbbain suorggiduvvon kausatiivavearbaid kategoriijai gullet golbma joavkku: kuratiiva-, persuasiiva ja agentiiva adversatiiva kausatiivavearbbat. Čuovvovažžan guorahalan dáidda kategoriijaide gullelaš vearbaid nu, ahte vuosttažettiin jorahan kausatiivvalaš ovdamearkacealkaga dakkár cealkagii, mas lea geavahuvvon suorggádusa vuodđovearba. Dan mielde sihkkarastán, ahte vuodđovearba lea intransitiivvalaš ja beasan meroštallat intransitiivvalaš vuodđovearba valensii gullelaš dependeantaid semantihkalaš rollaid. Semantihkalaš rollaid guorahaladettiin lea dehálaš váldit vuhtii vuodđovearba ásahan dilálašvuođa kontrolla; leago cealkaga dilálašvuohta didolaččat kontrollerejuvvon doaibma vai didolaččat kontrollerekeahces dáhpháhus. Dasto veardidan vuodđovearba ásahan dilálašvuođa suorggádusa ásahan dilálašvuhtii ja buvttán ovdan, mo suorggádusa semantihkalaš rollat nuppástuvvet suorggideami boađusin.

4.3 Intransitiivavearbbain suorggiduvvon kausatiivavearbbat

Intransitiivavearbbain suorggiduvvon kausatiivvain induktiivavearbaid kategoriijai gullelaš kausatiivavearbbat vuhttojit materiálas gávccii vearbba, sustentiiva kausatiivavearbaid jovkui gullelaš vearbbat 19 vearbba ja agentiiva adversatiiva vearbaid kategoriijai dušše okta kausatiivavearba. Impersonála- ja eksperientiála kausatiivavearbbat eai dihtto mu dutkanmateriálas ollege.

¹⁴ Sammallahti lea ođasmahtán dieđuid maŋgil (21.3.2011: persovnnalaš kommunikašuvdna)

4.3.1 Induktiiva kausatiivavearbbat

Vuosttáš intransitiivavearbbain suorggiduvvon vearbaid kategoriija lea induktiiva kausatiivavearbbat, maid subjevtta semantihkalaš rolla lea álo DAHKKI dahje AUTOMÁHTA, ja objevtta semantihkalaš rolla lea MUHTTAŠUVVI, SIRDASEADDJI dahje STATIIVA. Dán suorggádusa vuodđovearbba subjevtta semantihkalaš rolla lea MUHTTAŠUVVI, SIRDASEADDJI, STATIIVA dahje VÁSIHEADDJI. Induktiivavearbba vuodđovearbbat leat eahpeintentionálat. Dat ásahit proseassaid dahje geavvamiid. Eahpeintentionála vearba lea dakkár vearba, man subjekta ii leat kontrolla vuloš iige ieš kontrollere dilálašvuoda masa oassálastá. (Sammallahti 2005: 73.) Dutkanmateriálas gávdnojedje gávcci induktiiva kausatiivavearbba: *bohciidahttit, dolkadit, geahppudit, girjjodahttit, njoammudit, njuoskadit, sevnjnodahttit, šearasmahttit*.

Bohciidahttit

Vearbba *bohciidahttit*, mii dutkanmateriálas dihtto ovttá ovdamearkkas, sáhtttá lohkat induktiivavearbbaide (97).

(97) *Mun vázzen áitái ja áicájin dan ártegis čiehgahpira mii ovddit geasi leai goaikkehan mu guottá ala ja **bohciidahttán** measta stuimmi (GN:14).*

Ovdamearkacealkagis 97 predikáhtoris lea *leai goaikkehan ja bohciidahttán*. Strukturálavearba *leai* nammada dependeantan predikáhtordeavdagiid *goaikkehan ja bohciidahttán*. Kausatiivavearba predikáhtoris lea *bohciidahttit*. Dat lea suorggiduvvon suorgásiin *-ahtti-* bárahistávvalvearbbas *bohciidit*, mii lea intransitiivvaláš inkoatiivavearba (98). Inkoatiivavearba *bohciidit* lea fas suorggiduvvon nomenis *bohcci* suorgásiin *-id-* (Nickel 1990: 265).

(98) *Stuibmi bohciidii.*

Vuodđovearba *bohciidit* ásaha dilálašvuoda, mas subjektan lea *stuibmi*. Áidna rolla, mii dán dáhpáhusas sáhtášii dán kategoriijai gullelaš semantihkalaš rollain Sammallahti teoriija vuodul leat heivvolaš subjevtta *stuibmi* rollan, livččii MUHTTAŠUVVI.

Cealkagis *Stuibmi bohciidii* gažaldagas ii leat goit makkárga 'muhttašuvvan', muhto 'šaddan'; *Stuibmi šaddá*. Semantihkalaš rolla MUHTTAŠUVVI meroštallamii Sammallahti mielde gullá goit entitehta šaddan: dat heive earret eará dakkár entitehtii, "mii šaddá juonin dahje dihto dillái dahje muhttašuvvá juonin iige leat DAHKKI kontrollas". (Sammallahti 2005: 43.) Cealkagis *Stuibmi bohciidii* gažaldagas lea 'šaddan'; *Stuibmi šaddá*. Vuodđovearba *bohciidit* lea eahpeintentionála vearba man ásahan dilálašvuhtii ii gula kontrolla. Nappo gažaldagas lea kontrollerekeahpes dáhpáhus, mii ii leat subjeavtta *stuibmi* hálddus iige dan váikkuhusa vuloš.

Ovdamearkacealkka 97, mas kausatiivavearba *bohciidahttit* vuhtto lea relatiivacealkka ja dán suorggádusa valeanssas subjeaktan lea relatiivapronomen *mii*. Dan korreláhtan lea *čiehgahpir* mii boahdá ovdan ovddit cealkagis. Subjeavtta *mii* semantihkalaš rolla lea AUTOMÁHTA. Objektan lea *stuiimi*, mii vástida vuodđovearbba subjeavtta *stuibmi* ja dan semantihkalaš rolla galggašii bissut seammán, go vuodđovearbba subjeavttas, (MUHTTAŠUVVIN). Dat lea goit váigat meroštallat, danin go liikká bures dat sáhtášii leat BOAÐUS, mii ii fas gula induktiivavearbbaid semantihkalaš rollaid jovkui. Nuppe dáfus dilli ii leat goittotge bissovaš, nugo semantihkalaš rolla BOAÐUS meroštallamii gullá: "doaimma dahje dáhpáhusa bissovaš ja ii-automáhtalaš buvttá" (Sammallahti 2005: 45).

Dolkadit

Induktiiva kausatiivasuorggádus *dolkadit*¹⁵ vuhtto dutkanmateriálas dušše ovttá dáhpáhusas (99). Dat lea ráhkaduvvon bárrastávvalvuodđovearbbas *dolkat* suorgásiin -d-.

(99) *Ammal don it šat beros [sic] mus, Biret... Leango mun **dolkadan** du?* (GN: 63).

¹⁵ Sammallahti 22.12.2010: persovnnalaš kommunikašuvdna

Kausatiivacealkaga vásttan lea cealkka 100.

(100) *Leatgo don dolkan? > Don dolkkat.*

Vuodđovearba *dolkat* lea intransitiivavearba, dasgo dat nammada dušše ovtta dependeantta, subjeavtta *don*. Subjeavtta semantihkalaš rolla lea VÁSIHEADDJI. Subjeakta ii goittotge kontrollere dán dáhpáhusas dilálašvuoda, dasgo dan dependensii ii gula FÁDDÁ dahje ČUOZÁHAT (gč. 3.2.1). Dađi lági mielde vuodđovearbba ásahan dilálašvuolta govvida dáhpáhusa. Subjeakta *don* ii kontrollere dilálašvuoda masa oassálastá ja nappo gažaldagas lea kontrollerekeattes dáhpáhus ja vuodđovearba lea eahpeintentionála, nugo induktiivavearbbaide gullevaš vearbain álo lea.

Suorggiduvvon valeanssas kausatiivavearba *dolkadit* nammada subjeaktan *mun* ja dan semantihkalaš rolla lea DAHKKI (99). Subjeakta lea dili diđolaš ollašuhti. Gažaldagas lea dakkár dilli, mas subjeakta *mun* bargá dáhtokeahtta ja su ulbmilin ii leat *dolkadit* objeavtta *du* (*Bireha*). Induktiiva kausatiivavearba cealkagis 99 lea predikáhtordeavddan *dolkadan* strukturálavearbbain *leat*. (Sammallahti 2005: 138.) Suorggádusa objeaktan lea vuodđovearbba subjeakta *du* ja dan semantihkalaš rolla lea maid VÁSIHEADDJI.

Geahppudit

Induktiivavearbbba *geahppudit*, mii vuhtto dutkanmateriálas oktii, vuodđovearban lea bárrásstávvalvearba *geahpput* ja das ráhkaduvvo suorggádus suorgásiin *-d-* (101).

(101) *Ráhkisvuolta liggii su miela ja **geahppudii** julggiid* (GN: 188).

Vuodđovearba boahtá ovdan cealkagis 102.

(102) *Juolggit gehppo.*

Vuodđovearbba *geahpput* valeanssas subjeaktan lea *juolggit*. Objeavtta dat ii nammat, dasgo gažaldagas lea intransitiivavearba. Maiddái dán vuodđovearbba dilálašvuolta ii

leat subjeavtta hálldus ja danin govvida kontrollerekeahes dáhpáhusa. Dilálašvuohta almmuha proseassa, dasgo vuodđovearbba ásahan dáhpáhus (julggiid geahppun) ii ollašuva hávil, muhto dađistaga. Subjeavtta *juolggit* semantihkalaš rolla lea MUHTTAŠUVVI.

Vuodđovearbba suorggidettiin valeansa rievdá nu, ahte vuodđovearbba subjeavtta *juolggit* vásttan lea objekta *juolggiid*, man semantihkalaš rolla lea maid MUHTTAŠUVVI. Suorggádusa valeanssas subjeavtta *ráhkisvuohta* semantihkalaš rolla lea AUTOMÁHTA.

Girjjodahttit

Kausatiivavearba *girjjodahttit* ráhkaduvvo báráhistávvalvuodđovearbbas *girjjodit* suorgásiin *-ahtti-* (103), ja gullá maid induktiivavearbbaid jovkui. Dát vearba lea maid geavahuvvon dutkánmateriálas ovttá háve.

(103) *Čakča girjjodahttii* [sic] *vuvddiid* (GN: 184).

Girjjodit -vearba lea ráhkaduvvon nomenis *girjjat* suorgásiin *-od-*. Vuodđovearbba *girjjodit* valeanssas subjeaktan lea *vuovddit* (104).

(104) *Vuovddit girjjodedje.*

Dat vearba ii sáhte oažžut subjeavtta dependeantan ja dan vuodul lea álo geavahuvvon intransitiivvalaččat. Cealkaga 104 dilálašvuodas vuodđovearba *girjjodit* lea eahpeintentionála ja gažaldagat ii leat doaimmas, muhto dáhpáhusas. Vearbba ásahan dilálašvuohta almmuha proseassa. Dáhpáhussii ii leat maiddá vejolaš gullat didolaš kontrolla. Subjeavtta semantihkalaš rolla lea MUHTTAŠUVVI.

Suorggidettiin vearbba valeansa rievdá nu, ahte subjeaktan lea *čakča* ja dan semantihkalaš rolla lea seamma go vuodđovearbba subjeavtta semantihkalaš rolla, AUTOMÁHTA. Objektan suorggiduvvon valeanssas lea *vuvddiid*. Dan semantihkalaš rolla lea seamma go vuodđovearbba subjeavtta semantihkalaš rolla, MUHTTAŠUVVI.

Njoammudit

Kausatiivavearbbas *njoammudit* sáhtta maid lohkat induktiiva kausatiivavearbbaide (105). Dat ráhkaduvvo intransitiivvalaš guovttestávval *u*-vearbbas *njoammut* suorgásiin *-d-*. Dán vearbbas leat dutkanmateriálas guokte ovdamearka, main giedahalan dás nuppi.

(105) *Antero njoammudii Eijai nuoskkes dávdda* (GN: 155).

Vuodđovearba bohtá ovdii nu, ahte joraha kausatiivacealkaga cealkkan 106.

(106) *Dávda njoammu.*

Vuodđovearbbas *njoammut* ásahan dilálašvuodas subjeaktan lea *dávda* man semantihkalaš rolla lea AUTOMÁHTA (106). Vuodđovearba lea eahpeintentionála ja almmuha kontrollerekeahpes dáhpáhusa, dasgo dilálašvuodas váilu didolaš kontrolla.

Suorggádusa valeanssas predikáhtor *njoammudii* nammada dependeanttainis subjeavtta *Antero* ja objeavtta *dávdda* (105). Subjeakta *Antero* lea heakkalaš ollašuhti ja dan semantihkalaš rolla lea DAHKKI. Suorggádusa objeavtta *dávdda* semantihkalaš rolla lea SIRDÁSEADDJI. Suorggádusa dilálašvuoda sáhtta dulkot dakkár dillin, mas subjeakta *Antero* ii doaimma iešdáhtolaččat, nappo su ulbmilin ii leat *njoammut dávdda*.

Njuoskadit

Induktiiva kausatiivasuorggádusaide gullá maid čuovvovaš ovdamearka; *njuoskadit*:

(107) *Arvi njuoskadii niskki* (GN: 157).

Kausatiivasuorggádus *njuoskadit* lea ráhkaduvvon bárrastávvalvuodđovearbbas *njuoskat* suorgásiin *-d-*. Suorggádusa objeavtta *niskki* vástida vuodđovearbbas subjeakta *niski*.

(108) *Niski njuoská.*

Vuođđovearba subjeavtta *niski* semantihkalaš rolla lea MUHTTAŠUVVI. Vuodđovearba lea eahpeintentionála ja dan dilálašvuohta almmuha kontrollerekeahes dáhpáhusa.

Suorggádusa *njuoskadit* valeanssas objeavtta *niskki* semantihkalaš rolla lea seamma go vuodđovearba subjeavtta *niski* semantihkalaš rolla, MUHTTAŠUVVI (107). Suorggádusa subjeavtta *arvi* semantihkalaš rolla lea AUTOMÁHTA.

Sevnnjodahttit

Induktiivavearba *sevnnjodahttit* (109) vuhtto dutkanmateriálas oktii.

(109) *Su ámadadjui leai leavvan moraš, ja beahhtašupmi sevnnjodahtti su ránesalit čalmmiid, mat velá eske báite dievva doaivagiid (GN: 11).*

Kausatiivasuorggádusa *sevnnjodahttit* vuodđovearba *sevnnjodit* bohtá ovdan cealkagis 110.

(110) *Su ránesalit čalmmiit sevnnjodedje.*

Dađi lági mielde vuodđovearba valeanssas vearba *sevnnjodit* lea intransitiivavearba, dasgo dat ii sáhte oažžut objeavtta dievadassan. Bárahisstávvalvearba *sevnnjodit* lea translatiivavearba¹⁶ ja dan vuodđun lea nomen *seavdnjat* (Nickel 1990: 277). Nappo vearba *sevnnjodahttit* lea suorggiduvvon guktii. Vuos nomenis *seavdnjat* suorgásiin *-od-*, *sevnnjodit* ja de vel nuppe háve suorgásiin *-ahtti-*, *sevnnjodahttit*.

Vuodđovearba *sevnnjodit* lea eahpeintentionála vearba, nappo cealkaga 110 dilálašvuohta almmuha kontrollerekeahes dáhpáhusa (proseassa) iige doaimma.

¹⁶ “nomenis suorggiduvvon (=denominála) vearba mii almmuha juonin dahje juogaláganin šaddama“ (Sammallahti 2005: 144)

Vuodđovearbba ásahan dilálašvuodas subjeakta *čalmmiit* ii leat kontrolla vuloš iige ieš kontrollere dilálašvuoda masa oassálastá. Subjeavtta semantihkalaš rolla lea MUHTTAŠUVVI.

Suorggideami boadusin vuodđovearbba valeansa rievdá nu, ahte dan subjeavtta *čalmmiit* vásttan lea suorggádusa objekta *čalmmiid*, man semantihkalaš rolla lea seamma go vuodđovearbba subjeavtta rolla (MUHTTAŠUVVI). Subjeaktan suorggádusa valeanssas lea *beahhtašupmi* ja dan semantihkalaš rolla lea AUTOMÁHTA.

Šearasmahttit

Dutkanmateriálas leat oktiibuot njeallje ovdamearkacealkaga, mas predikáhtorin lea induktiivavearba *šearasmahttit*. Dáin njealjis guorahalan dás guokte cealkaga dárkilabbot. Suorggádus *šearasmahttit* ráhkaduvvo bárahisstávvalvuodđovearbbas *šearasmit* dahje *šearasmuvvat* suorgásiin (*a*)-*htti*- mii lea fas suorggiduvvon nomenis *šearrat* gehčosiin *-mit, -muvvat, -nuvvat*. Vuodđovearba *šearasmit* lea eahpeintentionála vearba man ásahan dilálašvuolta ii leat subjeavtta hálddus. Nappo dat govvida dáhpáhusa, iige doaimma, ja dasa ii gula kontrolla. Maiddái dán ovdamearkka buohta lea gažaldat proseassas. Vuodđovearba *šearasmit* lea intransitiivavearba ja ii goassige oaččo objeavtta dievadassan. Vuosttaš ovdamearkkas (111) suorggádus oažžu dievadassan subjeavtta *dat*, ja objeavtta *buot*.

(111) *Dat šearasmahttiba ja liggeba buot... earet mu váimmu, mii lea sevnnojdan ja jáddán dego čuonan muohtaborgii* (GN: 114).

Subjeavtta *dat* korreláhtan lea girjji ovddit cealkka (112):

(112) *Eabago dolla ja beaivváš leat seammalágánat?* (GN:114)

Nappo subjeakta *dat* čujuha sániide *dolla* ja *beaivváš*. Vásttan dán kausatiivacealkagii lea cealkka 113.

(113) *Buot šearasma.*

Vuođđovearba *šearasmit* govvida dáhpáhusa, mii ii leat subjeavtta *buot* hálddus. Subjeavtta semantihkalaš rolla lea MUHTTAŠUVVI. Suorggiduvvon valeanssas (111) objekta *buot* vástida vuođđovearbba subjeavtta ja dan semantihkalaš rolla lea maid MUHTTAŠUVVI. Suorggádusa subjeavtta *dat* semantihkalaš rolla AUTOMÁHTA.

Ovdamearkacealkagis 114 suorggádus *šearasmahttit* lea geavahuvvon infinitiivahámis habituálavearbbain *lávvet*. Nappo dán cealkagis lea mánggageardán predikáhtor *lávii šearasmahttit*, mas kausatiivahápmásaš *šearasmahttit* lea habituálavearbbain *lávvet* dependeanta. (Sammallahti 2005: 137.)

(114) *Oainnán su ilolaš moji, mii lávii šearasmahttit visot* (GN: 114).

Suorggádusa *šearasmahttit* ásahan dilálašvuodas subjeaktan lea relatiivapronomen *mii* man korreláhtan lea *ilolaš moji*. Dan semantihkalaš rolla lea AUTOMÁHTA. Nubbi dievadas suorggádusa valeanssas lea objekta *visot* ja dan semantihkalaš rolla lea MUHTTAŠUVVI. Dán kausatiivacealkaga vásttan lea cealkka 115 vuođđovearbbain *šearasmit*.

(115) *Visot lávejedje šearasmit*.

Subjeaktan vuođđovearbba valeanssas lea suorggádusa objekta *visot* ja dan semantihkalaš rolla lea AUTOMÁHTA, dasgo gažaldagas ii leat heakkalaš ollašuhhti. Subjeakta ii maiddái kontrollere vuođđovearbba ásahan dilálašvuoda, iige leat dan váikkuhusa vuloš.

4.3.2 Sustentiivavearbbat

Sustentiivavearbbaid joavku lea dakkár, man subjeavtta semantihkalaš rolla sáhtá leat juogo DAHKKI dahje AUTOMÁHTA ja subjeavtta rolla lea álo ČUOZÁHAT. Sustentiiva kausatiivavearbbain vuođđovearbba valeanssas ii leat objekta, daningo dat lea álo intransitiivvalaš vearba. Sustentiivavearbbain vuođđovearbba subjeavtta semantihkalaš rolla lea maid DAHKKI dahje AUTOMÁHTA, nugo suorggádusa dependantainge lea. Dutkanmateriálas dihttot 19 sustentiiva kausatiivavearbbat: *barggahit, borahit,*

cirgalahttit, čuovuhit, dánssuhit, gahčahit, gozihit, jorahit, jugahit, láivudit, movttáškahttit, njamahit, oahpahit, rámskalahttit (rámskalit), rámsškkuhit, rievdadit, seailluhit, šaddadit ja viegahit.

Borahit

Dutkanmateriálas ambitransitiivvaláš kausatiivavearba *borahit* lea almmuhuvvon vihtta geardde, main dás giedahalan dárkilabbot guokte. Vearba *borahit* lea iešvuodainis transitiivavearba ((Nielsen 1979a: 266), muhto čuovvovaš ovdamearkkain 116 ja 118 lea geavahuvvon intransitiivvaláččat. Vearba *borrat* suorgásiin *-h-* sáhtá maiddái oažžut earálágán mearkkašumi. Sammallahti (2005: 68) mielde ovdamearkka dihte cealkka *Láibi ii borahan geasage* lea passiivvaláš, go fas Nielsen atná vearbba *borahit* dakkár oktavuodain (1979a: 266) kausatiivavearban.

Ovdamearkkain 116 ja 118 vearba *borahit* lea goit geavahuvvon kausatiivvaláš mearkkašumis. Intentionála vuodđovearba *borrat* ovdanbuktá kontrollerejuvvon dilálašvuoda ja almmuha doaimma. Ovdamearkacealkagis 116 subjeakta [*mun*] bidjá johtui dan dilálašvuoda, maid cealkka govvida. Subjeavtta *mun* sáhtá dulkot ovttaidlogu vuosttaš persovdnahámis *borahin*. Objektan lea *mánáid*.

(116) *Aarne čellii garrulárpmain gievkkanii, gos boratin* [sic] *mánáid, rágui čoddatvehkui* [sic], *go ii beassan lávggodit* (GN:72).

Subjeavtta *mun* semantihkalaš rollan lea DAHKKI ja objeavtta semantihkalaš rolla lea ČUOZÁHAT. Kausatiivacealkaga vásttan lea cealkka 117.

(117) *Mánát borret.*

Vuodđovearba nammada dievadassan subjeavtta *mánát*. Vuodđovearbba ásahan dilálalašvuolta lea subjeavtta *mánát* kontrollas ja dan váikkuhusa vuloš. Dan semantihkalaš rolla nappo lea DAHKKI.

Nuppi ovdamearkacealkagis sustentiiva kausatiivavearba *borahit* lea geavahuvvon oalgecealkagis ja dan subjeaktan lea *mun* (118).

(118) *Son (Aarne) attii munnje ruđa aiddo dan mađe, go boratin* [sic] ja *bivttastin bearraša* (GN: 72).

Subjeakta *mun* boahťa ovdan das, ahte vearba *borahin* lea ovttaidlogu vuosttaš persovvna hámis. Suorggádusa ásahan dilálašvuodas subjeavtta *son* semantihkalaš rolla lea DAHKKI. Nubbin dievadassan suorggádus nammada valeanssastis objeavtta *bearraša* ja dan semantihkalaš rolla lea ČUOZÁHAT. Vásttan dán sustentiiva kausatiivacealkagii lea:

(119) *Bearaš borrá.*

Vuodđovearbba valeanssas subjeaktan lea *bearaš* ja dan semantihkalaš rolla lea maid DAHKKI, dasgo vuodđovearbba *borrat* ásahan dilálašvuhtii gullá kontrolla ja dat lea subjeavtta váikkuhusa hálddus.

Cirgalahttit

Suorggádusa *cirgalahttit* (120) vuodđun lea suorggádus *cirgalit* (121).

(120) *Son fertii cirgalahttit eanet vuoktaávdnasa vai fidnešii ruškes oanehaš vuovttaidis bissut ceaggut* (GN: 75)

(121) *Son fertii cirgalit vuoktaávdnasa.*

Guktuin cealkagiin (120, 121) lea kausatiivvalaš mearkkašupmi. Ovdamearkkas 120 dahkki bidjá vuoktaávnnsburkke *cirgalit*. Dalle vuoktaávnnsburkkes lea iežas fápmu, nappo burke *cirgala* vuoktaávdnasa oktii iežas fámuin: *Vuoktaávnnsburke cirgala*. Ovdamearkkas 121 dahkki bidjá vuoktaávdnasa *cirgut*.¹⁷ Suorggádus *cirgalahttit* lea

¹⁷ Sammallahti 03.03.2011: persovvnalaš diehtu

nappo ráhkaduvvon vearbbaš *cirgalit* ja suorggádus *cirgalit* lea fas suorggiduvvon bárrastávvalvearbbaš *cirgut* suorgásiin -al- (122).

(122) *Vuoktaávnnaš cirgu.*

Dan vuodul suorggádus *cirgalahttit* lea momentána kausatiivavearba ja gullá sustentiiva vearbbaid kategoriijai (Sammallahti¹⁸ 2005: 74). Predikáhtorin kausatiivacealkagis (120) lea mánggageardán predikáhtor *fertii cirgalahttit* man valeanssas subjeaktan lea *son*. Dan semantihkalaš rolla lea DAHKKI. Objeaktan lea *vuoktaávdnasa* ja dan semantihkalaš rolla lea ČUOZÁHAT, mii vástida vuodđovearbba subjeavtta semantihkalaš rolla (AUTOMÁHTA).

Vuodđovearba *cirgut* (122) lea eahpeintentionála, dasgo dan subjeakta *vuoktaávnnaš* ii kontrollere dilálašvuoda masa dat oassalastá. Nappo cealkaga dilálašvuodta almmuha dáhpáhusa ja subjeavtta semantihkalaš rolla lea AUTOMÁHTA. Dainna lágiin predikáhtora ásahan dilálašvuodta ollašuvvá ieš alddis ja gažaldagas lea nappo kontrollerekeahes dáhpáhus.

Čuovuhit

Sustentiiva kausatiivavearbbaide gullá maiddá suorggádus *čuovuhit* (123).

(123) *Donhan gal čuovuhat min eamidii [sic] vierroádjáid sallii* (GN: 195).

Dat lea suorggiduvvon intransitiivvalaš vuodđovearbbaš *čuovvut* (124).

(124) *Min eamidat čuovvot.*

Vuodđovearba *čuovvot* lea intentionála ja almmuha kontrollerejuvvon dilálašvuoda, mas subjeaktan lea *eamit*, ja dan semantihkalaš rolla lea DAHKKI. Nappo dán dilálašvuodas gažaldat lea doaimmas, iige dáhpáhusas. Suorggádusa *čuovuhit* valeanssas (123)

¹⁸ Sammallahti 03.03.2011: persovnnalaš diehtu

kausatiivavearba *čuovuhit* nammada dependeanttainis subjeavtta *don* ja objeavtta *eamidiid*. Subjeavtta semantihkalaš rolla lea DAHKKI. Objeavtta *eamidiid* semantihkalaš rolla lea ČUOZÁHAT, dasgo objeavtta psykologalaš dilli lea subjeavtta *don* kontrollas.

Dánsuhit

Persovnnalaš kommunikašuvnna oktavuodas bodii ovdan, ahte maiddá suorggádusa *dánsuhit* sáhtá dulkot sustentiiva kausatiivavearban¹⁹. Dat vuhtto dutkanmateriála njealji cealkagis, main giedahalan dás guokte ovdamearkka. Cealkagis 125 predikáhta *dánsuhit* nammada subjeaktan *son* ja dan semantihkalaš rolla lea DAHKKI.

(125) *Dasto son jorggihii Bikká guvlui ja dánsuhii su birra láhtti nu, ahte earáide illá bázii satji [sic] joradit (GN: 38).*

Kausatiivasuorggádusa *dánsuhit* ásahan dilálašvuodas objeaktan lea *su*, mii čujuha ovddit cealkaga objektii *Bikká*. Objeavtta *su* semantihkalaš rolla lea ČUOZÁHAT, dasgo dan fysiologalaš dilli lea subjeavtta *son* kontrollas ja váikkuhusa vuloš. Suorggádus *dánsuhit* lea ráhkaduvvon bárrastávvalvuodđovearbbas *dánsut* (126):

(126) *Son dánsui birra láhtti.*

Vuodđovearba *dánsut* nammada dievadassan subjeavtta *son* man semantihkalaš rolla lea maid DAHKKI. Vuodđovearba ásaha didolaččat kontrollerejuvvon dilálašvuoda ja lea subjeavtta *son* hálddus ja dan váikkuhusa vuloš, nappo vuodđovearba lea intentionála ja govvida doaimma.

Nuppi ovdamearkkas predikáhtorin lea *lávii dánsuhit*.

(127) *Káffediimmu áigge Seppo lávii dánsuhit Ráijá hotellas [sic], árvvohuššagođii vuosttamuzžan (GN: 83).*

¹⁹ Sammallahti 3.3.2011: persovnnalaš diehtu

Habitualaveahkkevearba *lávét* ii sáhte okto ásaht dilálašvuoda, muhto váldá dependeantan predikáhtordeavdaga *dánsuhit*. Nappo predikáhtor *lávét dánsuhit* ásaht dilálašvuoda, mas subjeaktan lea *Seppo* ja objeaktan lea *Ráija*. Cealkaga 127 sáhtta veardidit cealkagii 128:

(128) *Ráija lávii dánsut hoteallas.*

Cealkagis boahdá ovdan, ahte predikáhtora kausatiivahápmásaš sisdoallovearba *dánsuhit* lea suorggiduvvon vearbbas *dánsut*. Maiddái dán ovdamearkkas vuodđovearba *dánsut* ii nammat valeanssastis dependeantan objeavtta, go gažaldagas lea intransitiivavearba. Vuodđovearba *dánsut* lea intentionála, ja dan dilálašvuhtii gullá kontrolla, ja nappo almmuha kontrollerejuvvon doaimma.

Vearbba *dánsut* suorggidettiin valeansa rievdá nu, ahte kausatiivavearbba objeakta *Ráija* vástida vuodđovearbba subjeavtta. Ovdalis giedáhallojuvvon ovdamearkka láhkái objeavtta semantihkalaš rolla lea ČUOZÁHAT. Suorggádusa subjeavtta semantihkalaš rolla lea DAHKKI.

Gahčahit

Kausatiivasuorggádus *gahčahit* lea ráhkaduvvon vuodđovearbbas *gahččat* suorgásiin *-h-*. Dát suorggádus lea dulkomis guovtti láhkái. Suorggádusa *gahčahit* ásaht dilálašvuhta sáhtta lea kontrollerekeahtes ja eahpeintentionála dáhpáhus (gč. 4.3.3) Dan lassin dilálašvuhta sáhtta sisttisdoallat adversatiiva mearkkašumi, mii almmuha vuostegiedageavvama ja kausatiivasuorggádusa subjeavtta semantihkalaš rolla lea VÁSIHEADDJI (*Máhtte*) (129).

(129) *Máhtte **gahčahii** fáhcaid johkii* (Sammallahti 2005: 77).

Dakkár dilis (129) vearba *gahčahit* meroštallojuvvo ageanttahis adversatiiva kausatiivavearban (gč. maid 4.1.4). Nuppe dáfus dilálašvuhta sáhtta leat maiddái intentionála, kontrollerejuvvon doaimma, mas ollašutti doaimmá iešdáhtolaččat (130).

- (130) *Go son gulai Sunná nama ja goarggu, njuikii son áibmui ja **gahčahii** girjelávka muohttagii, njuikii njuolgga Sunna čeavahii [sic] ja čárvvui su sallii (GN: 183).*

Semantihkalaččat suorggádus *gahčahit* dán oktavuodas (130) ii leat eahpeintentionála, muhto dilálašvuhta lea intentionála ja doaibmi gahča girjelávka (objeakta) muohttagii iešdáhtolaččat. Dan dihte dán dilálašvuodas vuostegiedageavvan, mii lea mihtilmas iešvuhta namalassii ageanttahis adversatiiva kausatiivavearbaide, váilu.

Nappo dán konteavsttas (130) dulkon suorggádusa *gahčahit* sustentiiva kausatiivavearbbaid jovkui. Dutkanmateriálas leat njeallje ovdamearkacealkaga, main lea vearba *gahčahit*. Goittotge dušše ovttá cealkagis dat lea dakkár oktavuodas, mas suorggádusa dilálašvuhtii ii gula vuostegiedageavvan ja dan sáhttá lohkat sustentiiva vearbaide.

Cealkaga 130 kausatiivasuorggádusa ásahan dilálašvuodas ii leat gažaldat dáhpáhusas, muhto kontrollerejuvvon doaimmas. Doaibma lea maid subjavevta *son* hálldus ja dan váikkuhusa vuloš. Suorggádusa valeanssas subjavevta *son* semantihkalaš rolla lea nappo DAHKKI ja objavevta *girjelávka* semantihkalaš rolla lea ČUOZÁHAT. Cealkaga 130 vásttan lea cealkka:

- (131) *Girjelávka gahčai muohttagii.*

Kausatiivasuorggádus *gahčahit* vuodđovearban lea *gahčat*. Subjektan lea *girjelávka*. Vuodđovearba ásahan dilálašvuhtii ii gula kontrolla ja subjavevta *girjelávka* ii kontrollere dan dilálašvuoda masa oassálastá. Nappo subjavevta rolla lea AUTOMÁHTA.

Barggahit

Čuovvovaš ovdamearkacealkagis (132 a-b) vuhttojit guokte kausatiivavearba: *gozihit* ja *barggahit*, mat guktot gullaba sustentiiva kausatiivavearbbaid kategoriijai.

Vuosttažettiin meroštalan suorggádusa *barggahit* (132a), mii lea suorggiduvvon bárrastávvalvuodđovearbbas *bargat* suorgásiin *-h-*.

(132a) *Barge seammá olu go ovdal, eanetge, dasgo dálhan mus leai alddestan mánná, gii barggahii ja gozihii ihkku* (GN:48).

Kausatiivasuorggádusa vuodđovearba *bargat* boahtá ovdan cealkagis 133.

(133) *Mun bargen.*

Intransitiivvalaš vuodđovearba *bargat* lea intentionála vearba ja almmuha doaimma, mii lea subjavevta *mun* hálddus ja dan váikkuhusa vuloš. Nappo dan semantihkalaš rolla lea DAHKKI, dasgo subjekta *mun* lea doaimma heakkalaš ja diđolaš ollašuhtti, mii bargá dáhtokeahtá.

Suorggádus *barggahit* nammada dependeanttainis subjavevta *gii*, man korreláhtan lea *mánná* (132a). Dán lassin suorggádusa valensii gullá objekta [*mu*], muhto kausatiivavearba *barggahit* lea dán dáhpáhusas geavahuvvon elliptalaččat ja objekta ii leat oidnosis. Suorggádusa subjavevta *gii* semantihkalaš rolla lea DAHKKI ja subjavevta [*mu*] semantihkalaš rolla fas ČUOZÁHAT. Objavevta *mu* semantihkalaš rolla lea čuozáhat, danin go dat lea passiiva entitehta ja dan fysiologalaš, psykologalaš ja sosiála dilli lea subjavevta [*mánná*] kontrollas ja váikkuhusa vuloš.

Gozihit

Suorggádus *gozihit* vuodđun lea bárrastávvalvearba *gohcit* (132b).

(132b) *Barge seammá olu go ovdal, eanetge, dasgo dálhan mus leai alddestan mánná, gii barggahii ja gozihii ihkku* (GN: 48).

Suorggiduvvon valeanssas kausatiivavearba *gozihit* vuhtto relatiivacealkagis. Nappo subjavevta lea relatiivapronomen *gii*, man korreláhtan lea *mánná*. Sammallahti mielde suorggádus *gozihit* sáhtá oážžut dependeanttainis subjavevta, man semantihkalaš rolla

lea juogo ČUOZÁHAT dahje VÁSIHEADDJI. Dakkár dilálašvuodain, mas subjeavtta semantihkalaš rolla lea AUTOMÁHTA, Sammallahti²⁰ meroštallá objeavtta semantihkalaš rollan VÁSIHEADDJI ja dalle dat gullá eksperientiála kausatiivavearbaide; *Gáffe* (AUTOMÁHTA) *gozihii Máhte* (VÁSIHEADDJI) (vrd. *Máhte* (VÁSIHEADDJI) *gohcá*)

Objeavtta semantihkalaš rolla sáhtta lea maid ČUOZÁHAT ainjuo dalle go subjeavtta semantihkalaš rolla lea DAHKKI. Danin dáhpáhusas 132b meroštalan suorggádusa subjeavtta [*mánná*] semantihkalaš rollan DAHKKI ja objeavtta *mu* semantihkalaš rollan ČUOZÁHAT. Čuozáhat dat lea dange dihte, go objekta *mu* lea passiiva orut ja dan fisiologalaš, psykologalaš ja sosiálalaš dilli lea subjeavtta [*mánná*] kontrollas ja váikkuhusa vuloš (*barggahit* -suorggádusa dilálašvuoda láhkái ovdalis ovdamearkkas).

Suorggádusa *gozihit* vuodđovearba *gohcit* nammada subjeaktan *mun* cealkagis 134.

(134) *Mun gohcen.*

Objeavtta dat ii nammat, dasgo vearba *gohcit* lea intransitiivavearba. Dakkár dilálašvuodain dán suorggádusa vuodđovearbba dilis subjeavtta semantihkalaš rolla lea DAHKKI, mii bargá dáhtokeahhtá ja vástida nappo suorggádusa subjeavtta semantihkalaš rolla ČUOZÁHAT.

Dutkanmateriálas dihtto nubbi cealkka (135), mas lea geavahuvvon kausatiivavearba *gozihit* sullii seamma láhkái go ovddit ovdamearkkas.

(135) *Ii lean áigi šaddan dalle guhkin, vaikke mángii viessadedje badjebadjálas čivggat, geat sáhte ijaid njimmit ja gozihit, luhčo ja gužže, ledje ramškkasat [sic] ja snuolganjunagat* (GN: 19).

Dán kausatiivacealkagis suorggádus *gozihit* lea predikáhtorin ovttas vearbbain *njimmit* ja veahkkevearbbain *sáhttit: sáhte njimmit ja gozihit*. Veahkkevearba *sáhttit* ii okto

²⁰ Sammallahti 21.3.2011: persovnnalaš kommunikašuvdna

čujut mange dilálašvuhtii (Sammallahti 2005: 137), muhto oažžu dependeantán sisdoallovearbbaid *njimmit* ja *gozihit*. Dás veahkkevearbba *sáhttit* sáhtta dulkot epistemalaš modálavearban. Epistemalaš modálavearba Sammallahti mielde lea dakkár, mii almmuha hubmi oainnu duohtavuoda (vejolašvuoda dahje vealtameahttunvuoda) ja dasgo dán dáhpáhusas *sáhttit* ii leat sisdoallovearban, muhto veahkkevearban, ja danin dan subjavevttá semantihkalaš rolla ii sahte leat VÁSIHEADDJI. Epistemalaš veahkkevearbba meroštallamii gulláge, ahte das ii sáhte leat VÁSIHEADDJI-subjeakta (vrd. eksperientiála kausatiiva 3.3.1.5) (Sammallahti 2005: 270, 277.) Dán dáhpáhusas lea vejolaš, ahte dilálašvuodta ollašuvvá dahje ii ollašuva. Predikáhtora *sáhtte njimmit ja gozihit* (mii nappo sisttisoallá kausatiivva *gozihit*) ásahan dilálašvuodas subjavevttan lea relatiivapronomen *geat*, man korreláhtan lea *badjebadjálas čivggat*. Dasgo lea vejolaš, ahte subjavevttá ollašuvttá dilálašvuoda (*čivggat gozihit*), meroštalan dás subjavevttá *geat* [*čivggat*] semantihkalaš rollan DAHKKI. Dán ovdamearkka suorggádusa valeanssas predikáhtor lea ellipttalaš, dasgo objavevttá ii leat oidnosis. Predikáhtora objavevttan sáhtta goit meroštallat *mu*, mii bohtá ovdan teavstta konteavsttas. Dan semantihkalaš rolla lea ČUOZÁHAT, mii vástida vuodđovearbba subjavevttá *mun*:

(136) *Mun gohcen.*

Vuodđovearbba ásahan dilálašvuodta govvida dili, mas subjavevttá *mun* semantihkalaš rolla lea DAHKKI, mii doaibmá dáhtokeahtta (vrd. ovdamearkka 134).

Jorahit

Kausatiivavearba *jorahit* gullá maid sustentiiva kausatiivavearbbaid jovkui ja dat gávdno golmma cealkagis (137). Dain dás giedáhalan ovttá. Suorggádus *jorahit* lea deriverejuvvon vuodđovearbbas *jorrat* suorgásiin *-h-*.

(137) *Dat loktii mu áibmui ja jorahii mu* (GN:109).

Dán kausatiivacealkaga sáhtta veardidit cealkagii 138:

(138) *Mun jorren.*

Intransitiivvalaš bárrastávvalvuodđovearba *jorrat* lea intentionála ja govvida kontrollerejuvvon doaimma, mii lea subjeavtta *mun* hálddus ja dan váikkuhusa vuloš (138). Nappo vuodđovearbba *jorrat* valeanssas subjeavtta *mun* semantihkalaš rolla lea DAHKKI.

Vearbba suorggidettiin vuodđovearbba valeansa rievdá nu, ahte objeaktan lea *mu* (137), mii vástida vuodđovearbba subjeavtta *mun*. Obeakta *mu* ovdamearkkas 137 lea passiiva entitehta, mii lea fisiologalaš subjeavtta *mun* kontrollas ja danin dan semantihkalaš rolla lea ČUOZÁHAT. Suorggádusa valeanssas subjeaktan lea *dat* ja dan semantihkalaš rolla lea DAHKKI.

Jugahit

Dutkanmateriála cealkagiin leat guokte ovdamearkka, mas lea suorggádus *jugahit*. Dat lohkkovuvvojit sustentiiva kausatiivavearbbaide (139).

(139) *Dálveseavdnjadiin son ihtigođii návehii, go ledjen bažašeamen, goaivvui muhtimin baikkaid ihkonráigge [sic] olggos ja **jugahii** gusaid* (GN: 46).

Kausatiivavearbba *jugahit* vuodđovearba *juhkat* vuhtto cealkagis 140. Bárrastávvalvearbba *juhkat* kausatiivahápmi ráhkaduvvo suorgásiin *-h-*.

(140) *Gusat juhke.*

Vuodđovearba dán oktavuodas lea geavahuvvon intransitiivvalaš vearbba láhkái, vaikke leage iešvuodainis transitiivavearba. Vearbba *juhkat* ásaha didolaš kontrollerejuvvon dilálašvuoda ja almmuha doaimma. Dan valeanssas subjeaktan lea *gusa*, mii lea heakkalaš doaimma ollašuhti ja bargá iešdáhtolaččat. Danin dan semantihkalaš rolla lea DAHKKI.

Suorggádusa valeanssas subjeavtta mearrida kausatiivavearbba *jugahit* ovttaidlogu goalmmát persovvna hápmi *jugahii* (139). Nappo subjeaktan sáhttá dulkot *son*, mii boahdá ovdan ovddit cealkagis. Dan semantihkalaš rolla bissu seammán go

vuodđovearbba valeanssas, DAHKKIN. Suorggádusa valeanssas objekta *gusaid* lea subjeavtta váikkuhusa vuloš. Dan semantihkalaš rolla lea ČUOZÁHAT.

Láivudit

Čuovvovaš ovdamearkkas lea mánggageardán predikáhtor *leai láivudan*, mas suorggádus *láivudit* gullá sustentiiva kausatiivvaide (141).

(141) *Elina leai dallege heardduhuvvan, muhto Ari lihkus leai **láivudan** su headi ja measta juo njuolgga dadjan, ahte son ii lean váldán Elina eatnis ja oappás iige eará fulkkiides [sic] várá, muhto alccesis (GN: 178).*

Suorggádus *láivudit* lea ráhkaduvvon guovttestávval *u*-vuodđovearbbas *láivut* suorgásiin *-d-* (142).

(142) *Su heahti láivvui.*

Vuodđovearba nammada dievadassan kontrollerekeahes subjeavtta *heahti*, ja dan semantihkalaš rolla lea AUTOMÁHTA.

Suorggideami proseassas, vuodđovearbba valeansa rievdá nu, ahte vuodđovearbba *láivut* subjeavtta *heahti* vásttan lea suorggádusa objekta *headi*, man semantihkalaš rolla ČUOZÁHAT. Suorggádusa subjeavtta *Ari* semantihkalaš rolla lea DAHKKI.

Movttáškahttit

Suorggádusa *movttáškahttit* sáhtta maid dulkot sustentiiva kausatiivvearban cealkagis 143. Suorggádus nammada dependeantan heakkalaš ja kontrollerejeaddji ollašuhtti subjeavtta *sii*, man semantihkalaš rolla lea DAHKKI. Nuppi dievadas suorggádusa valeanssas lea objekta *Sunná*, man semantihkalaš rolla lea ČUOZÁHAT. Dutkanmateriálas vearba *movttáškahttit* lea geavahuvvon dušše oktii.

(143) *Sii **movttáskahtte** Sunná skuvlii.* (GN: 182)

Kausatiivavearba *movttáskahttit* lea suorggiduvvon bárahisstávvalvuodđovearbbas *movttáskit* suorgásiin *-htti-*. Vuodđovearbba ásahan dilálašvuodas cealkaga 144 subjektan lea suorggádusa objekta *Sunná*. Objeavtta vuodđovearba ii nammat, dasgo dat lea intransitiivavearba.

(144) *Sunná movttáskii.*

Vuodđovearbba ásahan dilálašvuodas subjektan lea heakkalaš ollašuhtti, *Sunná* ja dan semantihkalaš rolla lea DAHKKI.

Njamahit

Kausatiivasuorggádus *njamahit* lohkkuojuvvo maid sustentiiva kausatiivavearbbaid kategorijai. Ovdamearkacealkagis predikáhtorin lea mánggagardán predikáhtor *ledjen njamaheamen* (145).

(145) *Oktii ledjen gámmerlovttas **njamaheamen** máná* (GN:49).

Strukturála veahkkevearba *ledjen* nammada dependeantan predikáhtordeavdaga *njamahit*. Dat vearbbat ovttas nammadit dilálašvuoda (Sammallahti 2005: 214), mas subjektan lea *mun* ja objektan *máná*.

Predikáhtora sisdoallovearba *njamahit* lea suorggiduvvon vuodđovearbbas *njammat* ja lea ambitransitiivvaláš vearba. Dán oktavuodas vearba lea goittotge geavahuvvon intransitiivvaláš vearbba láhkái (146):

(146) *Máná njammá.*

Vuodđovearbba ásahan dilálašvuolta almmuha doaimma, dasgo vearba *njammat* lea intentionála vearba ja dan subjekta *máná* lea heakkalaš olmmoš. Vuodđovearbba dilálašvuhtii gullá maiddái didolaš kontrolla, nappo subjektan *máná* semantihkalaš rolla lea DAHKKI.

Suorggideami boadusin vuodđovearbba valeansa nuppástuvvá nu, ahte vuodđovearbba subjeavtta *máná* vásttan lea suorggádusa objekta *máná*, man semantihkalaš rolla lea ČUOZÁHAT. Objekta *máná* lea fysiologalaččat subjeavtta kontrollas ja dan váikkuhusa vuloš. Suorggádusa subjeaktan lea *mun*, mii bohtá ovdii ovttaidlogu vuosttaš persovdna hámis *ledjen*. Subjeavtta *mun* semantihkalaš rolla lea DAHKKI.

Oahpahit

Buot dábáleamos kausatiivavearba materiálas lea vearba *oahpahit*, mii dihtto oktiibuot 18 cealkagis, muhto sustentiiva kausatiivavearban 11 dáhpáhusas (147).

(147) *Moai sáhtte muhtin eahket mannat guovttá, mun **oahpahan** ja hárvahan du*
(GN: 133).

Kausatiivavearba *oahpahit* suorggiduvvo guovttestávval *a*-máddagaš vuodđovearbbas *oahppat* suorgásiin *-h-*²¹(147). Vearbba *oahppat* sáhtta geavahit intransitiivvalaččat, muhto maiddái transitiivvalaččat. Dán dáhpáhusas (148) vearba *oahppat* lea intransitiivvalaš, daningo vuodđovearba nammada dependeantan dušše subjeavtta *don*.

(148) *Don oahppat (go mun oahpahan du).*

Intransitiivvalaš vuodđovearba *oahppat* ásahan dilálašvuodas subjeavtta *don* semantihkalaš rolla lea DAHKKI.

Vuodđovearbba *oahppat* suorggidettiin valeanssa rievdá nu, ahte vuodđovearbba subjeavtta *don* vásttan lea suorggádusa objekta *du*, man semantihkalaš rolla lea maid ČUOZÁHAT. Suorggádusa subjeakta *mun* lea didolaš ja heakkalaš ollašuhti, mii bargá iešdáhtolaččat. Nappo dan semantihkalaš rolla lea DAHKKI.

Seammalágán dilli lea maid čuovvovaš ovdamearkkas 149, mas vuodđovearba *oahppat* bohtá ovdii cealkagis 150.

²¹ Sammallahti 21.3.2011: persovnnalaš kommunikašuvdna

- (149) *Nillá **oahpahii** nieidda loahpalaččat gávpoteallimii* (GN: 154).
 (150) *Nieida oahppá gávpoteallimii.*

Vuodđovearbba *oahppat* valeanssas subjeavtta *nieida* semantihkalaš rolla lea DAHKKI.

Suorggádusa ásahan dilálašvuodas subjeaktan lea *Nillá* ja dan semantihkalaš rolla DAHKKI. Objevtta *nieidda* semantihkalaš rolla lea ČUOZÁHAT.

Rámškalit (Rámškalahttit)

Dutkanmateriálas lea geavahuvvon oktii vearba *rámškalahttit*. Persovnnalaš oktavuodas bođii ovdan, ahte dakkár vearba ii dábalaš gielas geavahuvvo, ja dán dáhpáhusas (151) sáhtá dulkot giellameattáhussan.²²

- (151) *Ingá rámškalahtii čalmmiid* (GN: 26).

Dábalaš vearba čalmmiid oktavuodas geavahuvvo *ravkalit*: *Son ravkalii čalmmiid*. Bođii goittotge ovdan, ahte muhtun suopmaniin kausatiivasuorggádus *rámškalit* livččii vejolaš čalmmiid oktavuodas. Dalle sáhtášiige dulkot, ahte *rámškalahttit* lea ráhkaduvvon vuodđovearbbas *rámškalit*. Suorggádusaid *rámškalit* ja *ravkalit* gaskkas lea mearkašumi dáfus goittotge erohus. Dahkki rámškala čalmmiid dalle go son diđolaččat ovdamearka dihte “časká čalmmiid oktii”. Suorggádusa *ravkalit* oktavuodas sáhka lea fas spontanáláš dáhpáhusas, ovdamearkan dalle juos čuovga lea menddo šearrat²³.

Bárahisstávvalvearba *rámškalit* lea momentánavearba²⁴ (Nickel 1990: 239). Dat lea fas ráhkaduvvon bárrastávvalvuodđovearbbas *rámškut* suorgásiin *-al-* (Sammallahti 2005: 74). Dan vuodul suorggádusa *rámškalit* sáhtá atnit kausatiivan ja nappo lohkat sustentiiva kausatiivavearbbaid jovkui. Kausatiivasuorggádus *rámškalit* dihtto materiálas oktii (152).

²² Sammallahti 03.3.2011: persovnnalaš diehtu

²³ Sammallahti 03.3.2011: persovnnalaš diehtu

²⁴ “vearba mii almmuha ahte juoga dáhpáhuvá hávil ja dušše oktii” (Sammallahti 2005: 90)

- (152) *Biggá geahčai vuos cakkasnjálmmiid Simonii ja de rámskalii čalmmiides [sic] dego livččii sihkkarastán, ahte lei gohcimin (GN: 40).*

Kausatiivvalaš cealkaga 153 vásttan livččii cealkka:

- (153) *Bikká čalmmit rámskot.*

Vuođđovearba *rámskut* ásaha kontrollerekeahes dilálašvuoda ja danin govvida dáhpáhusa, mas lea heakkahis AUTOMÁHTA –subjekta *čalmmit*.

Vearbba suorggidettiin suorggádusa valeansa rievdá nu, ahte objektan lea vuođđovearbba subjekta *čalmmiid*. Dan semantihkalaš rolla lea ČUOZÁHAT ja nappo vástida vuođđovearbba subjektta semantihkalaš rolla AUTOMÁHTA. Suorggádusa *rámskalit* subjektan lea *Biggá* ja dan semantihkalaš rolla lea DAHKKI (152).

Rámškkuhit

Dutkanmateriálas čalmmiid oktavuodas girječállii geavaha goit oktii maiddái suorggádusa *rámskkuhit* (154), mii dábálaččat fas geavahuvvo dalle go sáhka lea ovdamearkka dihte lottis : 'Loddi *rámskkuha soajáid*'. Bodii goittotge ovdan, ahte muhtun suopmaniin geavahuvvo vearba *rámskkuhit* maiddái dalle, go hállojuvvo čalmmiid ravkkuheamis²⁵: '*Čalmmit ravkkuhit*'.²⁶

- (154) *Olggobeal [sic] gávppi son **ramškkuhii** [sic] čalmmiid ja bozzáhalai [sic] ovdalgo njuikii biilii ja vuoddjái (GN: 85).*

Suorggádus *rámskkuhit* lea maid suorggiduvvon vuođđovearbbas *rámskut* suorgásiin -uh- (155).

- (155) *Su čalmmit rámskot.*

²⁵ Sammallahti 3.3.2011:persovnnalaš diehtu

²⁶ frekventatiiva kausatiivavearba

Suorggádus *rámškkuhit* lea frekventatiiva kausatiiva ja lohkkovuođo dan vuodul sustentiiva vearbbaide. Vuodđovearba *rámškkot* ásahan dilálašvuodas lea gažaldagas kontrollerekeahes dáhpáhus. Subjeavtta *čalmmit* semantihkalaš rolla lea AUTOMÁHTA ja nappo almmuha dáhpáhusa. Suorggádusa *rámškkuhit* valeanssas subjeavtta *son* semantihkalaš rolla DAHKKI ja objeavtta *čalmmiid* semantihkalaš rolla lea ČUOZÁHAT, mii lea vásttan vuodđovearba subjektii *čalmmit*.

Rievdadit

Rievdadit-suorggádus lea okta dutkanmateriála sustentiiva kausatiivavearbbain (156). Predikáhtorin lea *hálidii rievdadit*, mas suorggádus *rievdadit* lea predikáhtadeavddan.

(156) *Aaroin livččii lean buorre joatkit ustitvuoda, muhto son hálidii **rievdadit** Sunná iežaslágánin (GN: 193).*

Suorggádus lea ráhkaduvvon vuodđovearbbas *rievdat* suorgásiin *-d-* ja boahdá ovdan ovdamearkacealkagis 157.

(157) *Sunná rievdá.*

Vuodđovearba nammada dependeantan subjeavtta *Sunná*, man semantihkalaš rolla lea DAHKKI.

Suorggádusa valeanssas subjeavtta *son* semantihkalaš rolla lea DAHKKI. Suorggádusa *rievdadit* objeavtta *Sunná* semantihkalaš rolla lea ČUOZÁHAT (Sammallahti 2005: 103), dasgo dilálašvuohhta lea DAHKKI kontrollas ja váikkuhusa vuloš.

Seilluhit

Sustentiiva kausatiivavearbbaide gullá maiddái čuovvovaš ovdamearka (158):

(158) *Son váccii njuolgga, oaivi ceaggut dego olmmoš, gii diđii iežas árvvu ja áiggui **seilluhit** dan* (GN: 190).

Maiddái dán ovdamearkacealkagis (158) lea mánggageardán predikáhtor *áiggui seilluhit*, mas kausatiivan lea suorggádus *seilluhit*. Dat lea suorggiduvvon guovttestávval *u*-vearbbas *seilut* suorgásiin *-h-* (159).

(159) *Dat [iežas arvu] seilu.*

Vuođđovearbba valeanssas dievadassan lea subjeakta *dat*, mii čujuha entitehtii *iežas arvu*. Subjeakta lea heakkahis ollašuhti, nappo gažaldagas lea dáhpáhus ja subjeavtta semantihkalaš rolla lea AUTOMÁHTA.

Suorggádus nammada dependeanttainis relatiivapronomena *gii*, mii čujuha sátnái *olmmoš* (158). *Olmmoš* fas čujuha persovdnapronomenii *son*. Subjeaktan lea nappo *gii* [*son*] ja dan semantihkalaš rolla lea DAHKKI. Objeavtta *dan*, (mii čujuha entitehtii *iežas arvu*), semantihkalaš rolla lea ČUOZÁHAT.

Šaddadit

Sustentiiva kausatiivavearbbaid jovkui gullá maid suorggádus *šaddadit*. Teavsttas nieida fárra gávpogii ja sus orru, ahte sápmelašvuodas ii leat šat árvu. Son galgá oahppat gávpoteallimii ja maid nu eará šaddadit sápmelašvuoda sádjái (160):

(160) *Heđiin son mollii iežas, heđiin geahččalii **šaddadit** [sic] maidnu [sic] sadjái* (GN: 154).

Suorggádus *šaddadit* lea ráhkaduvvon vuođđovearbbas *šaddat* suorgásiin *-d-* (161):

(161) *Mii nu šattai sadjái.*

Vuodđovearba ásaha dilálašvuoda, mas subjeaktan lea *mii nu* ja dan semantihkalaš rolla lea AUTOMÁHTA. Gažaldagas lea didolaččat kontrollerekehtes dáhpáhus, dasgo dilálašvuolta ii leat subjeavtta *mii nu* hálldus, iige dan váikkuhusa vuloš.

Suorggádusa *šaddadit* ásahan dilálašvuodas subjeavtta *son* semantihkalaš rolla lea DAHKKI (160). Dilálašvuolta lea subjeavtta hálldus ja dan váikkuhusa vuloš ja dasa gullá kontrolla. Suorggádusa objeavtta *maid nu* semantihkalaš rolla lea ČUOZÁHAT.

Viegahit

Dutkanmateriálas lea okta ovdamearka, mas sustentiiva kausatiivavearban lea suorggádus *viegahit* (162). Dat lea suorggiduvvon bárrastávvalvuodđovearbbas *viehkát* suorgásiin *-h-*.

(162) *Dáža rivgu buljardišgođii eangalasgiela, dohppii bábirseahka ja **viegahii** Ijggá ivdnenjálgošiid lusa (GN: 26).*

Intransitiivvalaš vuodđovearba *viehkát* nammada dependeantan subjeavtta *Ijggá* (163). Vearba lea intentionála ja subjeavtta hálldus.

(163) *Ijggá viehká.*

Vuodđovearba *viehkát* ásaha didolaččat kontrollerejuvvon dilálašvuoda ja nappo almmuha doaimma. Dasgo dilálašvuolta lea subjeavtta *Ijggá* hálldus ja dan váikkuhusa vuloš, dan semantihkalaš rolla lea DAHKKI, gii bargá iešdáhtolaččat.

Suorggádusa valeanssas predikáhtora goalmát persovnna hápmi *viegahii* buktá ovdan cealkaga subjeavtta *rivgu*, mii ii leat oidnosis, muhto sáhttá dulkot ovddit cealkagis (162). Objektan lea *Ijggá*.

Dán ovdamearkkas kausatiivavearba *viegahit* lohkkovuohtta sustentiiva kausatiivavearbbaid kategoriijai dan vuodul, ahte suorggiduvvon valeanssas objekta *Inggá* vástida vuodđovearbba subjeavtta (*Ingá*) ja objeavtta semantihkalaš rolla lea ČUOZÁHAT, nugo sustentiiva kausatiivavearbbain álo lea (162). Suorggiduvvon veardba valeanssas subjeavtta *rivgu* semantihkalaš rolla lea maid DAHKKI nugo vuodđovearbba semantihkalaš rollage lea.

Muhtun dáhpáhusain vuodđovearbbas *viehkát* suorggiduvvon veardbat *viegahit* dahje *viehkalahttit* sáhttet sulastahttit aplikatiivavearbba²⁷ jovkui gullevaš subsekutiivavearbba (164, 165) dahje transportatiivavearbba (ovdamearkka 166) (gč.maid 3.3). Vaikke aplikatiivavearbbain lea seammá suorggis (-h/(a)htti-) go kausatiivvain, dain ii leat goittotge kausatiivvalaš mearkkašupmi.

(164) *Son gal ii áigon diekkár ádjáid **viegahit**, ii áigon dás duohko šat dánsutge siinguin* [sic] (GN: 83) (vrd. *Ádját eai viega*).

(165) *Mun in láve missoniid* [sic] ***viegahit** nugo don albmáid!* (GN: 110) (vrd. *Nissonat vihket*)

Kausatiivvalaš cealkagis objekta vástida vuodđovearbba subjeavtta, muhto subsekutiivavearbba *viegahit* objeavttain *ádjáid* (164) ja *nissoniid* (165) ii leat dákkár gaskavuohta vuodđovearbba subjektii *ádját* ja *nissonat*. Dáin dáhpáhusain ii leat rievtti mielde sáhka konkrehtalaš viehkamis, muhto symbolalaš mearkkašumis “viehkát maŋis”. Dasa lassin sihke subjeavtta ja objeavtta semantihkalaš rolla lea DAHKKI, ja danin veardba *viegahit* cealkagiid 164 ja 165 oktavuodain ii sáhte atnit kausatiivan, muhto subsekutiivavearban.

Seammalágán dilli lea cealkaga 166 buohta.

(166) *Dáide ádját **viehkalahttit** boahtala, láhttestii Mággá* (GN: 176).

²⁷ Sammallahti lea ođasmahtán dieđuid maŋgil (gáldu boahtimin)

Viehkalahttit mearkkaša dán dáhpáhusas “vuolgit doalvut viega”: “*Dáide ádját vuolgit doalvut boahtala viega*”. Cealkaga 166 objekta *boahtala* ii vástit vuodđovearbba *viehkát* subjeavtta, mii lea *ádját* (vrd.: *Boahtal viehká). Dađi lági mielde *viehkalahttit* ii leat kausatiivavearba, muhto transportatiiva applikatiivavearba (gč. maid 2.2.1.2)

4.3.3 Ageanttahis adversatiiva kausatiivavearbbat

Dán kategoriijai gullet dakkár kausatiivavearbbat, main vuodđovearbbain lea adversatiiva mearkkašupmi. Dat mearkkaša dan, ahte vuodđovearbba subjeakta vásiha muhtun lágan vuostegiedageavvama. Nappo ageanttahis adversatiiva kausatiivavearbba subjeavtta semantihkalaš rollan lea VÁSIHEADDJI. Dan vásttan lea vuodđovearbba VÁSIHANPARTISIPÁNTA, mii lea álo lokatiivahápmásaš. Suorggiduvvon vearbba objeavtta semantihkalaš rolla sáhtta leat juogo DAHKKI, MUHTTAŠUVVI dahje SIRDÁSEADDJI. Dát kausatiivavearbbat ráhkaduvvojit suorgásiin *-h-/ahtti-*. Dutkanmateriálas vuhtto okta dán kategoriijai gullevaš vearba: *gahčahit*.

Gahčahit

Čuovvovaš ovdamearkkain kausatiivavearban lea vearba *gahčahit* (166, 167). Dakkár ovdamearkkat, mat sistisdollet muhtun lágan vuostegiedageavvan *gahčahit*-vearbba oktavuodas, leat dutkanmateriálas oktiibuot golbma. Dain golmmas suokkardalan dás guokte. Dat ovdamearkkat leat dakkárat, maid suorggádusa *gahčahit* dilálašvuohta lea eahpeintentionála. Daidda ii gula kontrolla iige dilálašvuohta leat subjeavtta hálddus (gč. maid 4.3.2)

Vuosttaš cealkagis 167 predikáhtor *gahčahit* nammada dependeanttainis subjeavtta *Injá* ja objeavtta *málaburke*.

(167) *Injá healkkehii nu, ahte masá gahčaha málaburkke láhtái* (GN: 24).

Subjeavtta *Ingá* semantihkalaš rolla lea VÁSIHEADDJI ja objeavtta semantihkalaš rolla lea SIRDÁSEADDJI. Vásttan kausatiivahápmásaš cealkagii lea cealkka 168.

(168) *Inggás gahččá málaburke láhttái.*

Nappo kausatiivavearba *gahčahit* lea suorggiduvvon bárrastávvalvuodđovearbbas *gahččat* suorgásiin *-h-*. Vuodđovearba valeanssas subjeakta, mii lea *málaburke*, oážžu seamma semantihkalaš rolla go suorggiduvvon vearbba objeavttas lea (SIRDÁSEADDJI). Ageanttahis adverstiiva kausatiivavearba subjeavtta, *Ingá*, vásttan lea vuodđovearba valeanssas VÁSIHANPARTISIPÁNTA *Inggás*, mii lea lokatiivahámis. Vuodđovearba *gahččat* govvida dáhpáhusa dasgo dat ásaha kontrollerekeahces dilálašvuoda, ja subjeakta *málaburke* ii kontrollere dilálašvuoda masa oassalastá.

Ovdamearkacealkaga 169 vuodđovearban lea maid *gahččat*:

(169) *Healkkehin nu, ahte masá máná gahčahan láhttái* (GN: 49).

Kausatiivasuorggádusa *gahčahit* valeanssas subjeakta bohtá ovdan predikáhtora vuosttaš persovnna hámis *gahčahan*. Nappo subjeakta lea *mun* ja objeaktan lea *máná*. Objeavtta *máná* semantihkalaš rolla lea VÁSIHEADDJI ja subjeavtta *mun* semantihkalaš rolla lea SIRDÁSEADDJI. Kausatiivacealkaga sáhtta veardidit cealkagii, mas lea geavahuvvon vuodđovearba *gahččat*:

(170) *Mus gahččá mánná láhttái.*

Vuodđovearba *gahččat* valeanssas subjeavtta *mánná* semantihkalaš rolla lea seamma go kausatiivavearba subjeavttas, SIRDÁSEADDJI. Ageanttahis adversatiiva kausatiivavearba subjeavtta *mun* vásttan lea VÁSIHANPARTISIPÁNTA, mii lea lokatiivahámis *mus*. Vuodđovearba *gahččat* govvida dáhpáhusa, dasgo dan dilálašvuhtii ii gula kontrolla, iige dat leat subjeavtta *mánná* váikkuhusa vuloš.

4.4 Transitiivavearbbain suorggiduvvon kausatiivavearbbat

4.4.1 Persuasiiva kausatiivavearbbat

Transitiivavearbbain suorggiduvvon kausatiivavearbbaid kategoriijai gullet golbma joavkku, vaikke dutkanmateriálas dihttojít ovdamearkkat dušše persuasiiva kausatiivvain. Kategoriijat Sammallahti mielde leat: kuratiivavearbbat, persuasiiva kausatiivavearbbat, ja agenttiiva adversatiiva kausatiivavearbbat. Dutkanmateriálas persuasiiva kausatiivavearbbaid mearrige lea uhcci; teavsttas dihttojít dušše njeallje kausatiivasuorggádusa, maid sáhttet lohkat persuasiiva kausatiivavearbbaid jovkui, namalassii *oahpahit*, *gulahit*, *fuomášahttit* ja *diedihit*²⁸. Nappo kuratiiva ja agenttiiva adversatiiva kausatiivavearbbat eai dutkanmateriálas gávdno ollege.

Čuovvovažžan guorahalan daid njealji suorggádusa transivitehta nu, ahte veardidan kausatiivacealkaga cealkagii, mii sisttisoallá suorggitkeahces vuodđovearbbas. Válldán vuhtii maiddá suorggideami proseassa ja suokkardalan vuodđovearbbas kontrolla.

Persuasiiva kausatiivavearbbat leat dakkárat mat leat suorggiduvvon transitiivvaláš vuodđovearbbas. Nappo vuodđovearba, maid oažžu dievadassan objeavtta man semantihkalaš rolla lea FÁDDÁ. Vuodđovearbbas subjaveavtta semantihkalaš rolla lea VÁSIHEADDJI. Persuasiiva kausatiivasuorggádusa objeakta vástida vuodđovearbbas objeavtta, ja dan semantihkalaš rolla lea maid FÁDDÁ. Vuodđovearba subjaveavtta vásttan lea persuasiiva kausatiivavearbbas illatiivahápmásaš VÁSIHANPARTISPÁNTA.

Diedihit

Suorggádus *diedihit*²⁹ gullá maid persuasiiva kausatiivasuorggádusaide, earret eará dakkár oktavuodáin, nugo ovdamearkkas 171 'dahkki bivdá soapmása buktit ášši ovdan dahje diehtun' lea kausatiivvaláš mearkkašupmi:

²⁸ Sammallahti 03.3.2011: persovnnalaš diehtu

²⁹ *Diedihit* = cause to know (Nielsen 1979b: 515)

- (171) *Sádde vaikke muhtin nissonengel **diedihit**, ahte dis lea ordnet [sic] muhttašuvván ja ahte maiddáí máilmmes [sic] galgá muhttašuvvat* (GN: 204).

Ovdamearkkas 171 mánggageardán predikáhtorin lea *sádde diedihit* mii sisttisoallá sisdoallovearbba *sáddet* ja kausatiivahápmásaš predikáhtordeavdaga *diedihit*. Dahkki [*Risten-áhkkui*] gohčču isidis [*Sámmola*] bivdit nissonengel almmuhit ja buktit diehtun [*Risten-áhkkui*], ahte ortnet lea muhttašuvván. Dađi lági mielde cealkaga predikáhtora *sádde diedihit* ásahan dilálašvuodas kausatiiva *diedihit* oažžu dievadassan subjeavtta *nissonengel* ja objeaktan lea olles oalgecealkka *ahte dis lea ordnet [sic] muhttašuvván ja ahte maiddáí máilmmes [sic] galgá muhttašuvvat*. Dat, geasa ášši diedihuvvo, ii leat dán dáhpáhusas oidnosis, muhto ellipsan lea *sutnje [Risten-áhkkui]* (172).

- (172) *Nissonengel **diediha** [ášši] sutnje [Risten-áhkkui]*.

Kausatiivasuorggádus *diedihit* lea ráhkaduvvon transitiivvalaš vuodđovearbba *diehtit* suorgásiin *-h-*. Son [*Risten-áhkkui*] bohtá diehtit ášši (173).

- (173) *Son diehtá [ášši]*.

Vuodđovearba *diehtit* mearrida dependeantan subjeavtta *son*, mii lea passiiva didolaš orut (olmmoš) ja mii kontrollere dilálašvuoda masa oassalastá. Dan semantihkalaš rolla lea VÁSIHEADDJI ja objeaktan [*ášši*], man semantihkalaš rolla lea FÁDDÁ. Dađi lági mielde vuodđovearbba dilálašvuolta govvida kontrollerejuvvon doaimma.

Suorggádusa valeanssas (171) vuodđovearbba subjeavtta *son* vásttan sáhtta meroštallat VÁSIHANPARTISIPÁNTA *sutnje* man semantihkalaš rolla lea VÁSIHEADDJI. Objektacealkaga semantihkalaš rolla bissu maiddáí seammán, FÁDDÁN ja subjeavtta *nissoengel* semantihkalaš rolla lea DAHKKI. Dán vuodul vearba *diedihit* gullá persuasiiva kausatiivavearbaide.

Fuomášuhttit

Čuovvovaš ovdamearka sisttisoallá kausatiivasuorggádusa *fuomášuhttit*, mii lohkkoujvvo maid persuasiiva kausatiivavearbbaide (174).

(174) *Ii dien láhkai oaččo olbmuid sirredallat* [sic], ***fuopmášuhtii*** [sic] *Issát* (GN: 175).

Suorggádus *fuomášuhttit* nammada dependeantainis subjeavtta *Issát*. Ovdamearkacealkaga 174 replihkka sáhttá suorggádusa valeanssas heivehuvvot oalgecealkkaobjektan *Ii dien láhkai oaččo olbmuid sirredallat* [sic]. Kausatiivacealkagis ii boađe ovdan, geasa subjeakta *Issát* ášši fuopmášahttá dahje gii lea vásihanpartisipántan. Dan dihte merken vásihanpartisipántta dás bustávain X.

(175) *Issát fuomášuhtii X* (vásihanpart.) *ášši* (objeakta).

Suorggádus *fuopmášahttit* suorggiduvvo transitiivvalaš vuodđovearbbas *fuomášit* kausatiivasuorgásiin *-ahhti-* (176).

(176) *X fuomášii* [*ášši*].

Vuodđovearba *fuomášit* mearrida dependantan subjeavtta X, mii vástida persuasiiva kausatiivavearbba VÁSIHANPARTISPÁNTTA ja dan semantihkalaš rolla lea VÁSIHEADDJI. Gažaldagas lea kontrollerejuvvon doaibma. Objeavtta [*ášši*] semantihkalaš rolla lea FÁDDÁ.

Suorggádusa *fuomášuhttit* valeanssas (174) VÁSIHANPARTISPÁNTTA X semantihkalaš rolla lea VÁSIHEADDJI. Objektacealkaga semantihkalaš rolla bissu seammán, FÁDDÁN ja subjeavtta *Issát* semantihkalaš rolla lea DAHKKI. Dáđi lági mielde suorggádus *fuopmášahttit* gullá persuasiiva kausatiivavearbbaid jovkui.

Gulahit

Sámegielas *gulahit* maid lohkkovuohtu kausatiivan mii lea ráhkaduvvon vuodđovearbbas *gullat* (177) suorgásiin *-h*³⁰. Suorggádusa valeanssas objeaktan lea replihkkacealkka 'Mun cummestín Eero'. Subjeaktan lea *mun* mii bohtá ovdan kausatiivasuorggádusa *gulahin* vuosttas persovnnas.

(177) *Mun cummestín Eero, gulahin girkes jienain* (GN:89).

Kausatiivacealkagis ii bođe ovdan dat, geasa subjeakta *mun* ášši gulaha dahje gii lea vásihanpartisipántan. Dan dihte merken vásihanpartisipántta maiddái dán ovdamearkkas bustávain X (178).

(178) *Mun gulahin X* [vásihanpart.] *ášši* [obj.].

Suorggádusa *gulahit* vuodđovearba *gullat* bohtá ovdan cealkagis 179.

(179) *X gulai* [*ášši*].

Vuodđovearba *gullat* mearrida dependeantan subjeavtta X, mii vástida persuasiiva kausatiivavearbbas VÁSIHANPARTISPÁNTTA ja dan semantihkalaš rolla lea VÁSIHEADDJI. Vuodđovearbbas dilálašvuhta govvida doaimma ja dasa gullá kontrolla, muhto dilálašvuhta ii leat goittotge subjeavtta hálddus. Objavtta [*ášši*] semantihkalaš rolla lea FÁDDÁ.

Suorggádusa *gulahit* valeanssas (177) VÁSIHANPARTISPÁNTTA X semantihkalaš rolla lea VÁSIHEADDJI. Objektacealkaga semantihkalaš rolla bissu seammán, FÁDDÁN ja subjeavtta *mun* semantihkalaš rolla lea DAHKKI.

³⁰ *Gulahit* = 'cause to make hear' (Nielsen 1979b, bind II: 202), Sammallahti 21.3.2011: persovnnalaš diehtu

Oahpahit

Sámegielas suorggádus *oahpahit* lohkkuojuvvo kausatiivavearban, vaikke muhtun gielain dat lea eambo leksikalisašuvdna³¹. Maiddái sámegielas leat dáhpáhusat, main *oahpahit* lea leksikalisašuvdna. Mu dutkanmateriálas dihtto guokte ovdamearkka, main suorggádusas *oahpahit* ii leat kausatiivvaláš mearkkašupmi, ovdamearkan cealkka 180 (gč. maid 4.2).

(180) *Son oahpahii beaivit, muhto logai eahkedis eahketskuvllas* (GN:181).

Kausatiivasuorggádusa *oahpahit* sáhtta suorggiduvvot intransitiivavuodđovearbbas dahje transitiivavuodđovearbbas. Mu dutkanmateriálas leat oktiibuot čieža *oahpahit*-vearbba, mat leat ráhkaduvvon transitiivvaláš vuodđovearbbas. Okta ovdamearka lea cealkka 181.

(181) *Buotveagalaš Eira, dongot [sic] dat ledjetge, gii oahpahit munnje nanusvuoda* (GN: 105)?

Kausatiivasuorggádusa *oahpahit* vuodđovearban lea *oahppat*, man valeanssas subjeakta lea *mun* (182) ja dan semantihkalaš rolla lea VÁSIHEADDJI.

(182) *Mun oahppan nanusvuoda.*

Vuodđovearbba dilálašvuohta almmuha doaimma, mii sisttisoallá kontrolla. Subjeakta lea didolaš, passiiva orut (olmmoš) *mun*, gii maiddái dán ovdamearkkas kontrollere dilálašvuođa, ja nappo gažaldat lea kontrollerejuvvon doaimmas. Objekta lea *nanusvuoda* ja dan semantihkalaš rolla lea FÁDDÁ.

Suorggádusa ásahan dilálašvuođas subjeaktan lea relatiivapronomen *gii*, mii čujuha sátnái *Eira*. Subjeavtta *gii* semantihkalaš rolla lea DAHKKI. Objektan suorggádusa valeanssas lea maid *nanusvuoda* ja dan semantihkalaš rollage lea seamma go vuodđovearbba valeanssas, FÁDDÁ. VÁSIHANPARTISIPÁNTAN suorggádus nammada *munne*, mii lea vásttan vuodđovearbba subjektii *mun* ja dan semantihkalaš rolla lea maid VÁSIHEADDJI.

³¹ vrd. suomagiela 'opettaa' (gč. 4.2)

LOAHPAHUS

Pro gradu -barggustan lean dutkan suorggiduvvon sániide gullevaš kausatiivavearbbaid geavaheami davvisámeگیelas. Lean buktán ovdan, makkár kausatiivavearbbat dutkanmateriálas gávdnojit ja mo dat juohkásit kvantitatiivalaččat. Dutkamušastan válddán vuhtii vearbbaid, mat leat suorggiduvvon nuppi vearbbas (deverbálat). Dakkár kausatiivavearbbat, mat leat suorggiduvvon nomenis (denominála), nugo ovdamearkka dihte *buorre – buorránit*, in leat váldán vuhtii dán dutkamušas. Kausatiivavearbbaid sáhttet almmuhit golmma sierra vugiin: leksikála (omd. sátnebárra: *jápmi- gođđit*), syntávssalaš (omd. *bidjat viehkat*) ja morfologalaš (omd. sátnebárra: *muitalit - muitalahttit*) kausatiivavearbbaiguin. Mun lean ráddjen dán dutkamúša morfologalaš kausatiivavearbbaide. Dakkár vearbbaid, mat leat meroštallojuvvon árbevirolaš giellaoahpaid mielde kausatiivavearbbaide dušše beare morfologalaš kritearaiguin, lean guođdán dutkkakeahtta, nugo ovdamearkka dihte *jearrat – jearahit*. Dutkanmateriálan leat 76 ovdamearkacealkaga, maid lean čoaggán Kirsti Paltto noveallačoakkáldagas *Guovtteoaivvat nisu*. Kausatiivasuorggádusdáhpháhusat dain cealkagiin leat oktiibuot 77, dasgo ovttá cealkagis leat guokte kausatiivva; *gozihit* ja *barggahit*.

Vearbbaid suokkardaladettiin lean čuvvon Pekka Sammallahti funktionála giellaoahpa teoriija girjjis *Láidehus cealkkaoahpa dutkamii* (2005), man mielde kausatiivavearbbat juohkásit oktiibuot gávccii kategorijai. Juohkima vuodđun vuosttažettiin lea dat, leago kausatiivavearba suorggiduvvon intransitiiva- vai transitiivavuodđovearbbas. Intransitiivavearbbain suorggiduvvon vearbbaid jovkui gullet induktiiva, sustentiiva, ageanttáhis adversatiiva, impersonála ja eksperientála kausatiivavearbbat. Transitiivavearbbain suorggiduvvon kausatiivavearbbaid joavkkus leat kuratiiva, persuasiiva ja agenttiiva adversatiiva kausatiivavearbbat.

Dutkanmateriála vearbbaid giedahallamis (logut 4.3 ja 4.4), vuos meroštalan suorggádusa vuodđovearbba ja dan transivitehta ja de dan fokuspartisipánttaid (subjeavtta, objeavtta) ja rollapartisipánttaid (dahkki- ja vásihanpartisipántta) semantihkalaš rollaid. Semantihkalaš rollaid meroštallamis válddán vuhtii vuodđovearbba ásahan dilálašvuoda kontrolla; dan leago gažaldagas didolaččat kontrollerekeahes dáhpháhus vai didolaččat kontrollerejuvvon doaimma. Dasto veardidan

vuodđovearbba ásahan dilálašvuoda suorggádusa ásahan dilálašvuhtii. Guorahalan dan, mo vuodđovearbba ásahan dilálašvuolta nuppástuvvá suorggideami boadusin. Daid dieđuid vuodul juogán kausatiivasuorggádusaid ovdalis namuhuvvon kategoriijaid mielde.

Dutkanmateriála veorbaid kausativitehta suokkardaladettiin hástalus lei dat, ahte lea váttis geassit čielga ráji leksikaliserejuvvon veorbba ja kausatiivaveorbba gaskii. Muhtin dáhpáhusain dakkár čavges rádjegeassin ii leat oba vejolašge. Materiálas ledje moadde veorbba, mat sáhttet leat sihke leksikaliserejuvvon, muhto maiddái leksikaliserekeahes veorba. Daid erohus bođii ovdan easkka cealkaga konteavsttas. Veorba sáhttá leat maiddái sihke leksikaliserejuvvon ja seammá áiggi sisttisdoallat kausatiivvalaš mearkkašumi, ovdamearkka dihte suorggádusat *njamahit* ja *oahpahit* (lohku 4.2).

Dutkanmateriálas gávdnojit oktiibuot **30 iešguđetlágán kausatiivaveorbba** (čuovus 1, 3). Stuorimus oassi veorbain leat intransitiivavuodđoveorbain suorggiduvvon kausatiivaveorbat. Transitiivavuodđoveorbain suorggiduvvon kausatiivaveorbaid frekveansa lea hui uhcci. Dušše njeallje iešguđetlágán kausatiivaveorbba leat dákkárat, mat leat suorggiduvvon transitiivavuodđoveorbain. Dat veorbat leat *diedihit*, *fuomášahttit*, *gulahit* ja *oahpahit*. Nappo 27 suorggádusa leat dakkárat, maid vuodđun lea intransitiivvalaš vuodđoveorba. Dán 27 veorbba jovkui gullá maid *oahpahit*-suorggádus, mii lea ambitransitiivaveorba ja sáhttá suorggidit sihke intransitiiva- ja transitiivavuodđoveorbain. Nappo suorggádus *oahpahit* dutkanmateriálas vuhtto sihke sustentiiva- ja perusasiiva kausatiivan. Eará ambitransitiivaveorbat (*borahit*, *jukahit*, *čuovuhit*, *dánssuhit* ja *njamahit*) mu dutkanmateriálas leat ráhkaduvvon intransitiivavuodđoveorbain.

Kausatiivasuorggádusdáhpáhusat leat oktiibuot 75 (čuovus 1, 3). Dat vuhttojit 74³² sierra ovdamearkacealkkagis. Intransitiivavuodđoveorbain suorggiduvvon kausatiivasuorggádusdáhpáhusat leat oktiibuot 59. Dábálemos kategoriija lea sustentiiva kausatiivaveorbat. Dat leat oktiibuot 19 suorggádusa 44 dáhpáhusas, main 11 dáhpáhusas lea suorggádus *oahpahit*. Dan maŋŋá boahdá induktiiva kausatiivaveorbaid joavku, mas leat gávccii iešguđetlágán veorbba 12 dáhpáhusas.

³² ovttá cealkagis vuhttojit guokte kausatiivasuorggádusa: *gozihit* ja *barggahit* (čuovus 3/ cealkagat 1 ja 29)

Agentiiva adversatiiva kausatiivavearbbaid kategoriijai gullevaš vearbbat lea dušše okta: suorggádus *gahčahit*, mii vuhtto golmma dáhpáhusas. Suorggádusa *gahčahit* girječálli lea geavahan njelljii dutkánmateriálas, muhto ovtta dáhpáhussii ii gula mearkkašupmi, mii sisttisoallá vuostegiedageavvama, ja danin okta dain dáhpáhusain lohkkuojuvvo sustentiiva kausatiivavearbbaid jovkui. Impersonála ja eksperientiála kausatiivavearbbaid jovkui gullevaš vearbbat eai vuhtto ollege. Dušše ovtta suorggádusa (*oahpahit*) dilálašvuodát leat guovttelágánat dan dáfus, ahte vuodđovearba (*oahppat*) lea muhtin dáhpáhusain intransitiivvalaš (čieža dáhpáhusa) ja muhtumin fas transitiivvalaš (11 dáhpáhusa) (čuovus 1). Nappo *oahpahit* vuhtto oktiibuot 18 cealkagis ja dađi lági mielde lea dutkanmateriálas buot dábáleamos suorggádus.

Dušše persuasiiva kausatiivavearbbaid joavku lea dakkár, masa gávdnojit transitiivavearbbaid suorggiduvvon kausatiivavearbbat. Dat leat njeallje vearbba: *oahpahit*, *fuomášuhttit*, *diedihit* ja *oahpahit*. Dáhpáhusat leat oktiibuot 16. Buot dábáleamos vearba lea *oahpahit*, mii dihtto gávccii dáhpáhusas. Cealkagat, main *fuomášuhttit*-vearba lea geavahuvvon, leat njeallje. *Diedihit*-suorggádus dihtto golmma dáhpáhusas ja *gulahit* dušše ovtta cealkagis. Kuratiiva ja agentiiva adversatiiva kausatiivasuorggádusat eai gávdno ollege. Persuasiiva kausatiivavearbbaid dáhpáhusain objeaktan lea dávjá oalgecealkka: ovdamearkan *fuomášuhttit*-vearbba oktavuodas; *Ii dien láhkai oaččo olbmuid sirredallat, fuopmášuhtii* [sic] *Issát* (GN: 175).

Dutkamušastan lean maiddái guorahallan vuodđovearbba ja suorggádusa ásahan dilálašvuodaid kontrolla ektui. Veardidan dan, leago vearbba ásahan dilálašvuodas gažaldat didolaččat kontrollerejuvvon vai didolaččat kontrollerekehtes dilálašvuodas. Induktiiva kausatiivavearbbat leat álo suorggiduvvon eahpeintentionála vuodđovearbbas, nappo dat leat álo kontrollerekehtes dáhpáhusat. Dutkánmateriálas leat 10 (12) induktiiva kausatiivavearbbaid dáhpáhusa. Induktiiva kausatiivavearbbaid joavkkus golbma dilálašvuoda sáhttá dulkot dillin, mas heakkalaš subjeakta doaibmá dáhtokeahtta (suorggádusat *njoammudit* ja *dolkadit*). Sustentiiva kausatiivavearbbaid ásahan dilálašvuodain lea earenoamáš dat, ahte buot dilálašvuodát lea doaimmat, vaikke AUTOMÁHTA -subjeaktage suorggádusa dilálašvuodas livččii Sammallahti teorija mielde vejolaš. Sustentiiva kausatiivvaid vuodđovearbbaid ásahan dilálašvuodaid joavkkus leat goittotge 32 dáhpáhusa ja 12 doaimma. Adversatiiva kausatiivavearbbaid joavkkus lea dušše okta suorggádus *gahčahit* golmma dáhpáhusas.

Buot dain golmma dáhpáhusas sihke vuodđovearbba ja suorggádusa ásahan dilálašvuhta lea diđolaččat kontrollerekehtes dáhpáhus. Persuasiiva kausatiivavearbbain 16 dáhpáhusas buot leat doaimmat. Maiddái persuasiiva kausatiivavearbbaid vuodđovearbbaid buot dilálašvuodát leat doaimmat.

Bohtosat oppalohkái čájehit, ahte kausatiivavearbbat davvisámegielas dán dutkanmateriála vuodul geavahuvvojit oalle hárve, earenoamážit transitiivavearbbaid suorggiduvvon kausatiivasuorggádusaid dilálašvuodát leat hui uhccán. Mu dutkanmateriála vuodul lea goittotge árvaleames, ahte intransitiivavearbbain ráhkaduvvon kausatiivvat leat sámegielas dávjjimusat ja dain namalassii sustentiiva kausatiivajoavku lea buot dábáleamos. Transitiivavearbbain suorggiduvvon kausatiivvaid unna albmanepmi bođii ovdan maiddái kandidáhtadutkamušastan. Dutkanmateriála kandidáhta barggustan lei viidásut; ohcen kausatiivavearbbaid golmma Hans Aslak Guttorm girjjis. Dain golmma girjjiin dihttojit dušše guhitta iešguđetlágán suorggádusa,³³ mat leat suorggiduvvon transitiiva vuodđovearbbas. Dat suorggádusat vuhttojit Guttorm girjjiin 15 sierra dáhpáhusas (Länsman 2008).

Dán pro gradu -dutkamušastan bođii ovdan, ahte davvisámegiela kausatiivavearbbat sáhttet leat hui heterogenaččat. Dan dihte dán dutkamuša vuodul ii sáhte dárkilit árvvoštallat, makkár geavahanoktavuodát leat mihtilmasat deverbála kausatiivavearbbaide. Dat gáibidivččii kánske viidásut dutkamuša, mas sáhtášii váldit vuhtii maiddái viidásut semantihkalaš geahččanguovllu. Dasa lassin kausatiivvaid sáhtášii guorahallat dan perspektiivas, ahte kausatiivasuorggádus lea passiivva vuostageahči. Kausatiivadutkamuššii sáhtášii vel váldit fárrui ee. syntávssalaš kausatiivavearbbaid. Maiddái denominála kausatiivasuorggádusaid sáhtášii guorahallat vaikke sierra dutkamuššan.

³³ *fuopmášáhttit, borahit, divuhit, ribahit, dagahit ja njamahit*

GÁLDUT

BERGSLAND, KNUD 1961: Utgitt av Kirke- og Undervisningsdepartment, Oslo.

DIXON, R.M.W. 2010: *Basic Linguistic Theory* Volume 1. Oxford University Press.

GASKI, HARALD 1998: *Čálagovat Sámi girjjálašvuoda historjá*. Davvi Girji, Kárášjohka.

GUTTORM, INGA 2011: *Passiivasuorggádusat Hans Aslak Guttorm teavsttain*. Pro gradu -dutkanuš. Giellagas-instituhta. Oulu Universitehta, Oulu.

CAROL, SIGURD BENGT 2000: *History of Linguistics in the Nordic Countries*. Societies Scientarium Fennica. Gummerus Kirjapaino Oy, Jyväskylä.

HELANDER, NILS ØIVIND 2001: *Ii das šat murrui iige báktái. Davvisámegiela illatiivva geavaheapmi*. Dieđut 1/2001. Sámi Instituhta.

ISK 2004 = *Iso suomen kielioppi* (toim. Auli Hakulinen, Maria Vilkuna, Riitta Korhonen, Vesa Koivisto, Tarja Heinonen, Irja Alho). Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran toimituksia, Helsinki.

ITKONEN, ESA 2008: *Maailman kielten erilaisuus ja samuus*. Yleisen kielitieteen julkaisuja. Turun yliopisto, Turku.

JULIEN, MARIT

————— 1996: *Syntactitc word formation in Northern Sámi*. Novus Press, Oslo.

————— 2003: *On the Negated Past in Finnic and Saami*. – Diane Nelson & Satu Manninen (edit), *Generative Approaches to Finnic and Saami Linguistics*: 419–446. Stanford: CSLI Publications.

Kieli ja sen kieliopit 1994: opetuksen suuntaviivoja. Opetus-ministeriö – Painatuskeskus, Helsinki.

KYTÖMÄKI, LEENA 1989: *Teettoverbit: johdon ja taivutuksen välimaastoa*. Turun yliopiston suomalaisen ja yleisen kielitieteen laitoksen pientöitä Sykli, 52. Turun yliopisto, Turku.

LÄNSMAN, OONA 2008: *Transitiivivearbbaid suorggiduvvon kausatiivivearbbat*. Giellagas-instituhta. Oulu Universitehta, Oulu.

NICKEL, KLAUS PETER 1990: *Samisk Grammatik*. Sámi oahpahusráddi/Samisk utdanningsråd, Universtetsforlaget.

NIELSEN, KONRAD

————— 1979a: *Lærebok i lappisk: 1. Grammatik*. Instituttet for sammenlignende kulturforskning, Oslo.

————— 1979b: *Lapp dictionary* Instituttet For sammenlignende Kulturforskning. Bind I–II, Oslo.

PAULSEN, GEDA 2011: *Causation and Dominance. A study of Finnish Causative Verbs*. Expressing Social Dominance. Åbo Akademi, Turku.

PÖRN, MICHAELA 2004: *Suomen kausatiiviverbit ja niiden lausemaiset täydennykset*. Åbo Akademi, Turku.

RUONG, ISREAL 1974: *Min sámegiella*. Israel Ruong och Svenska Utbildningsförlaget Liber AB, Uppsala.

SAMMALLAHTI, PEKKA

————— 1989 *Sámi-Suoma sátnegirji*. Jorgaleaddji Oy, Ohcejohka.

————— 2002: *Lauserakenteen kuvaamisesta I*. Virittäjä 1 s.536–562.

————— 2005: *Láidehus sámegiela cealkkaoahpa dutkamii*. Davvi girji, Kárašjohka.

————— 2007: *Gielladutkama terminologija*. Davvi girji, Kárašjohka.

- SHIBATANI, MASHAYOSHI 1976: *Syntax and Semantics: The grammar of Causative Constructions*. 1976, Academic Press, Inc. 111 Fifth Avenue, New York.
- SIIROINEN, MARI 1987: *Tunnekausatiiviverbit*. Pro gradu -tutkinto. Helsingin yliopisto, Helsinki.
- SIRO, PAAVO 1996: *Lauseopin periaatteita*. Helsingin yliopiston suomen kielen laitos, Helsinki.
- SONG, JAE SUNG 2001: *Linguistic Typology, Morphology and Syntax*. Pearson Education Limited, London.
- SOPO, JUNKO 2009: *Suomen kausatiiviverbi ja japani shiekidooshi – verbien syöttää ja tabesaseru vertailu*. Pro gradu -tutkinto. Oulun Yliopisto, Oulu.
- SVONNI MIKAEL 2007: *Vearbakomplemeanttat davvisámeigiela cealkagiin*. – Sámit, sánit, sátnehámit. Riepmočála Pekka Sammallahiti miessemánu 21. beaivve 2007. Suomalais-Ugrilaisen Seuran Toimituksia = Mémoires de la Société Finno-Ougrienne 253. Helsinki 2007. 373–387.
- SVONNI, MIKAEL & VINKA, MIKAEL 2003: *Constraints on the Morphological Causatives in the Torne Dialect of North Sámi*. – Diane Nelson & Satu Manninen (edit), *Generative Approaches to Finnic and Saami Linguistics*. Stanford: CSLI Publications. 343–380.
- VILKUNA, MARIA 2000: *Suomen lauseopin perusteet*. Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen julkaisuja 90, Helsinki.
- VINKA, MIKAEL 2002: *Causativization in North Sámi*. Department of Linguistics McGill University, Montreal.